

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Kulunvalvonnan merkitys riskienhallinnassa

Satu Mäkinen
Janette Vuorikuru

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Kulunvalvonnan merkitys
riskienhallinnassaKulunvalvonnan merkitys
riskienhallinnassa**

Satu Mäkinen, Janette
VuorikuruJanette Vuorikuru
Turvallisuusalan koulutus
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 20182018

Janette Vuorikuru

Kulunvalvonnan merkitys riskienhallinnassa

Vuosi 2018 Sivumäärä 50

Tämän opinnäytetyön lähtökohtana toimii kulunvalvonnan nykytilan kartoittaminen Helsingin poliisilaitokselle ja sen myötä poliisilaitoksen tarpeisiin vastaavan kulunvalvontasuunnitelman päivittäminen. Kulunvalvontasuunnitelman päivittämisen suorittaminen vaatii pohjalle olemassa olevan kulunvalvontaan liittyvän teorian selvittämisen olemassa olevaan teoriapohjaan tutustumisen kautta. Tässä opinnäytetyössä selvitetään kulunvalvontaan liittyvän teorian. Tutkimusta lähdettiin tekemään tutkimuskysymyksellä: ”Millainen merkitys kulunvalvonnalla on riskienhallinnassa ja voidaanko kulunvalvonnalla parantaa riskienhallintaa?”

Opinnäytetyön tiedonkeruumenetelminä käytetään laadullisen tutkimuksen yleisimpinä pidettyjä metodeja eli tutustuminen aiheesta tehtyyn kirjalliseen materiaaliin ja haastattelut, joita täydennetään havainnoin avulla. Näiden menetelmien avulla saadaan varmistettua opinnäytetyölle vaadittava riittävä perehtyneisyys aiheeseen. Työn tekijät työskentelevät kohdeorganisaation palveluksessa tutkimustyön aikana, mikä mahdollistaa kohteeseen tutustumisen perinpohjaisesti. Tavoitteena tälle työlle siis voidaan pitää teoriapohjan luomista kulunvalvonnan merkityksen ymmärtämiseen organisaatioiden riskienhallinnassa.

Tutkimustulosten valossa voidaan todeta kulunvalvonnalla olevan merkittävä vaikutus organisaation riskienhallinnassa. Organisaatioilla on erilaisia tarpeita liittyen riskienhallintaan riippuen paljon niiden toiminnoista. Organisaatiot eivät kerro läheskään kaikkia kulunvalvontaan liittyviä tietoja niiden arkaluonteisuuden vuoksi, joten kulunvalvontaa voidaan pitää tärkeässä roolissa riskienhallinnassa. Tässä työssä on keskitytty lähinnä julkishallinnon sekä valtionhallinnon tarpeisiin kulunvalvontaa suunniteltaessa. Hyvin toteutetulla kulunvalvonnalla voidaan ehkäistä tehokkaasti erilaisia fyysisiä tai taloudellisia vahinkoja kuten myös vaikeuttaa rikollista toimintaa. Työssä on osoitettu myös turvallisuuskulttuurin ja asenteiden vaikutusta kulunvalvonnan rinnalla osana riskienhallintaa.

Opinnäytetyö osoittaa sen, että kulunvalvonta yhdessä hyvän turvallisuuskulttuurin kanssa antaa hyvän riskienhallintatyökalun eri organisaatioille. Hyvä turvallisuuskulttuuri parantaa riskienhallintaa merkittävästi ja vähentää inhimillisten tekijöiden aiheuttamia riskejä. Tutkimusten pohjalta on luotu kohdeorganisaatiolle päivitetty kulunvalvontasuunnitelma, josta tehdään kohdeorganisaatiolle koulutuspaketti koko henkilöstölle koulutettavaksi osana hyvää turvallisuuskulttuuria.

Asiasanat: Kulunvalvonta, Riski, Riskienhallinta, Turvallisuuskulttuuri

Satu Mäkinen, Janette VuorikuruJanette Vuorikuru

The Significance of Access Control in Risk Management

Year	20182018	Pages	50
------	----------	-------	----

The objective of this thesis is to explore the present state of access control in the Helsinki police department and as a result revise the access control plan. In this thesis the theoretical framework and research were approached with the research question of the signification of access control on risk management and whether access control can enhance risk management.

The methods used in this thesis are qualitative. The literature review covers subject theory. The conducted interviews are complemented with the authors' own observations. With these methods adequate knowledge about this subject is being ensured. The authors of this thesis work in the commissioner organization, which ensures an understanding of the commissioner facilities. The purpose of this thesis is to create a theoretical framework for understanding the importance of access control in organizational risk management.

Research results suggest that access control has a significant influence on organizational risk management. Organizations have different needs in regards to risk management, depending on their procedures. In this thesis the focus is on the demands of the public sector and government. With satisfactorily implemented access control, physical and financial damages can be prevented as well as criminal activity reduced. In this thesis the connotations of the safety culture and attitudes are presented to be significant for access control.

The results of this research indicate that access control together with a working safety culture result in a sound base for risk management in different organizations. A satisfactory safety culture enhances risk management significantly and reduces risks caused by human factors. The research resulted in an updated access control plan for the commissioner organization. Also, a training package will be manufactured for the commissioner organization to be included as a part of the safety culture.

Keywords: Access control, Risk, Risk Management, Safety Culture

Sisällys

Johdanto	6
1 Toimeksiantajan organisaatio	7
2 Kulunvalvonta osana riskienhallintaa	7
3 Avainkäsitteet	7
3.1 Keskeiset käsitteet:	8
3.2 Riskienhallinta	8
3.2.1 Toimitila- ja kiinteistöturvallisuus	13
3.2.2 Tietoturvallisuus	16
3.2.3 Pelastusturvallisuus	17
3.2.4 Henkilöstöturvallisuus	17
3.2.5 Työturvallisuus	18
3.3 Kulunvalvonta ja kulunvalvontajärjestelmä.....	19
3.4 Turvallisuusvyöhykkeet	24
3.5 Turvallisuuskulttuuri	27
4 Tutkimusmenetelmät.....	30
4.1 Kirjallisuuskatsaus	31
4.2 Haastattelut	31
4.3 Havainnointi	32
5 Haastattelut	33
5.1 Asiantuntija 1	34
5.2 Asiantuntija 2	36
5.3 Asiantuntija 3.....	37
5.4 Asiantuntija 4	38
5.5 Asiantuntija 5	39
5.6 Asiantuntija 6	40
6 Havainnointi	41
6.1 Rakennusten ulkopuoli	41
6.2 Rakennusten sisätilat.....	42
6.3 Henkilöstö	43
7 Tutkimuksen tulokset ja analysointi	43
8 Johtopäätökset.....	46
9 Työnarviointi	47
Lähteet	48
Kuvat.....	51
Taulukot.....	51

Johdanto

Poliisin tehtäviin kuuluvat oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikoksien ennalta estäminen, niiden selvittäminen ja syyttäjälle rikosten syyteharkintaan toimittaminen. Poliisin toimintaan kuuluu yhteistyö muiden viranomaisten kanssa ja myös erilaisten yhteisöjen sekä alueen asukkaiden kanssa tähtäimessä turvata alueen turvallisuutta. Samoin sille kuuluu monia juuri sille säädettyjä tehtäviä. Poliisi tekee muiden viranomaisten kanssa erilaisia turvallisuuteen liittyviä suunnitelmia, joiden tarkoitus on parantaa ihmisten jokapäiväistä turvallisuutta ja pyrkiä vähentämään sekä estämään ennalta rikoksia ja häiriöitä. Poliisi myöntää vuodessa noin 900 000 erilaista lupaa, kuten passeja ja henkilökortteja sekä ase- ja turvallisuusalan lupia. (Poliisi, 2018.)

Opinnäytetyön aihe (kulunvalvonta ja riskienhallinta) valikoituivat opinnäytetyön tekijöiden työpaikan Helsingin poliisilaitoksen kulunvalvonnan koulutusmateriaalin tekemisestä, turvallisuuspäällikön toimeksi pyyntönä. Alun perin opinnäytetyön aiheena piti olla opinnäytetyön tekijöiden työpaikan kulunvalvonnan kartoitus ja sen pohjalta tehty koulutusmateriaali työntekijöille. Aloittaessamme tekemään kartoitusta, tuli nopeasti hyvin selväksi, että kyseistä työtä ei voida esittää julkisesti, sillä se olisi liian suuri turvallisuusriski kohdeorganisaatiolle. Tästä syystä perehdymme tässä työssä yleisesti kulunvalvontaan ja riskienhallintaan, jota käytämme pohjana organisaatiomme tilaamaan työhön.

Tämä opinnäytetyö on laadulliseen eli kvalitatiiviseen tutkimukseen perustuva työ, joka kuvaa kulunhallinnan tarpeellisuutta ja merkitystä organisaatioiden riskienhallinnassa. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan, mitä kaikkea liittyy kulunvalvontaan ja kulunhallintaan unohtamatta turvallisuuskulttuurin merkitystä organisaation turvallisuuden hallinnassa. Tutkimuksessa käsitellään kulunvalvontaan ja riskienhallintaan liittyviä asioita yleisellä tasolla keskittyen julkishallinnon ja valtionhallinnon toimitilojen vaatimuksiin.

Tässä tutkimuksessa esitellään aluksi kohdeorganisaatio sekä tarkoitus ja tavoitteet. Tämän jälkeen tuodaan esille tutkimuksessa käytetyt menetelmät, joilla tutkimus on tehty. Seuraavaksi kuvataan keskeiset käsitteet ja teoriapohja tutkimukselle sekä tiedonkeruumenetelmät. Lopuksi esitellään tutkimuksesta saadut tulokset ja johtopäätökset sekä arvioidaan oman työn onnistumista.

Tämä työn lisäksi kartoitamme Helsingin poliisilaitoksen kulunvalvonnan tämänhetkisen tilan ja teemme tästä selvityksen poliisilaitoksen johdolle sekä työn pohjalta laaditaan koulutusta organisaation henkilöstölle. Tämän tarkoitus on saattaa koko henkilökunta samalla tasalla Helsingin poliisilaitoksen kulunvalvonnasta ja sen tärkeydestä, ja samalla vähentää turhia

riskejä poliisilaitokselle, henkilökunnalle, asiakkaille ja kaikille muille toimijoille poliisilaitoksessa.

1 Toimeksiantajan organisaatio

Poliisitoiminta on valtioneuvoston ohjaamaa toimintaa, ja hallitusohjelmassa on määritelty tavoitteita poliisin toiminnalle. Poliisin toiminta perustuu valtioneuvoston hyväksymiin periaatepäätöksiin. Poliisilla on myös valtakunnallisia yksiköitä, joita ovat Keskusrikospoliisi ja Poliisi ammattikorkeakoulu. Paikallispoliisi rakentuu yhdestätoista poliisilaitoksesta, ja Helsingin poliisilaitos on suurin näistä laitoksista. (Poliisi, 2018.)

Helsingin poliisilaitos on lähes 200 vuotta vanha poliisilaitos, jolla on ollut aikaisemmin toimipaikkoja nykyistä enemmän eri puolilla Helsinkiä. Tätä nykyä Helsingin poliisilaitoksella on useita toimipisteitä. Suurin osa toiminnasta on keskittynyt Pasilaan, missä sijaitsevat poliisitalot 1 ja 2. Asiakkaita palvelee kummassakin poliisitalossa, ja molemmissa taloissa käsitellään rikosasioita sekä kotimaisia ja ulkomaisia lupa-asioita.

Poliisilaitoksen päivittäiseen toimintaan kuuluu oleellisesti myös muiden kuin oman henkilöstön liikkuminen tiloissa, kuten syyttäjän edustajia, lakimiehiä, asianajajia ja muiden poliisilaitosten tai valtakunnallisten yksiköiden työntekijöitä sekä muita vierailijoita. Poliisilaitoksella käy myös paljon erilaisia vieraita muuan muassa muiden maiden lähetystöjen edustajia. Poliisilaitokselle saapuu päivittäin tavaraa eri toimijoiden toimittamina, ja taloissa liikkuu huoltomiehiä ja siivoojia. Poliisilaitoksella on asiakaspalvelupiste, missä vierailee joka päivä suuri määrä asiakkaita. Poliisilaitoksella käsitellään monenlaista tietoa, ja suurin osan tiedosta on sellaista, että sen joutumista väärin käsiin pitää estää useilla eri keinoilla.

2 Kulunvalvonta osana riskienhallintaa

Tutkimuksessamme on tavoitteena selvittää, onko kulunvalvonnalla merkitystä riskienhallinnassa, ja jos on, niin millainen sen merkitys on. Samalla selvitämme, voidaanko kulunvalvonnalla parantaa riskienhallintaa. Opinnäytetyössämme tuomme esille kulunvalvonnan nykytilan sekä riskienhallinnan tärkeyden osana organisaation kokonaisturvallisuutta. Tutkimuksessa käydään läpi riskienhallinnan sisältöä ja sen tärkeyttä organisaation toiminnassa. Tutkimuksessa on otettu huomioon myös turvallisuusvyöhyke ajattelun ja turvallisuuskulttuurin vaikutukset kulunvalvonnan toteutuksessa.

Opinnäytetyön rajaus ja tavoite on tehty siten, että opinnäytetyötä voidaan käyttää yleisesti kulunvalvonnan koulutuksen pohjana muun muassa valtion virastoissa.

3 Avainkäsitteet

Riskienhallinta on tärkeimpiä asioita, joita yritysten ja organisaatioiden pitää ottaa huomioon rakennusten ja henkilöiden turvallisuuden osalta. Kulunvalvontaa käytetään tätä

nykyä kaikkialla, ja siihen kuuluu monenlaisia kokonaisuuksia asioita, ja erilaisia fyysisiä- ja teknisiä laitteita. (Juvonen, Koskensyrjä, Kuhanen, Ojala, Pentti, Porvari, Talala, 2014, 7.) Riskienhallintaan ja kulunvalvontaan kuuluvat toimitila- ja kiinteistöturvallisuuden lisäksi mm. tietoturvallisuus, pelastusturvallisuus, henkilöstöturvallisuus ja työturvallisuus. Tässä osiossa siis tullaan kertomaan, mitä riskienhallinta, kulunvalvonta ja kulunvalvontajärjestelmät tarkoittavat ja mitä ne pitävät sisällään. Tämän lisäksi käsittelemme turvallisuusvyöhyke teoriaa ja turvallisuuskulttuurin vaikutuksia.

3.1 Keskeiset käsitteet:

Riski: Epävarmuuden vaikutus tavoitteisiin (SFS-ISO 3100 2012, 272.).

Riskianalyysi: Prosessi, jolla pyritään ymmärtämään riskin luonne ja määrittämään riskin taso (SFS-ISO 3100, 2012, 276).

Riskien arviointi: Kokonaisprosessi, joka kattaa riskien tunnistamisen, riskianalyysin riskien merkityksen arvioinnin (SFS-ISO 3100, 2012, 275).

Riskienhallinta: Koordinoitu toiminta, jolla organisaatiota johdetaan ja ohjataan riskien osalta (SFS-ISO 3100, 2012, 272).

Riskienhallintasuunnitelma: Riskienhallinta puitteisiin sisältyvä suunnitelma, jossa määritellään riskin hallintaan sovellettava toimintamalli, riskienhallinnan osatekijät ja resurssit (SFS-ISO 3100, 2012, 273).

Riskin merkityksen arviointi: Prosessi, jossa riskianalyysin tuloksia riskikriteereihin vertaamalla määritellään, onko riski tai sen suuruus hyväksyttävä tai siedettävä (SFS-ISO 3100, 2012, 277).

Riskien tunnistaminen: Riskien havaitsemisen ja kuvaamisen prosessi (SFS-ISO 3100, 2012, 275).

3.2 Riskienhallinta

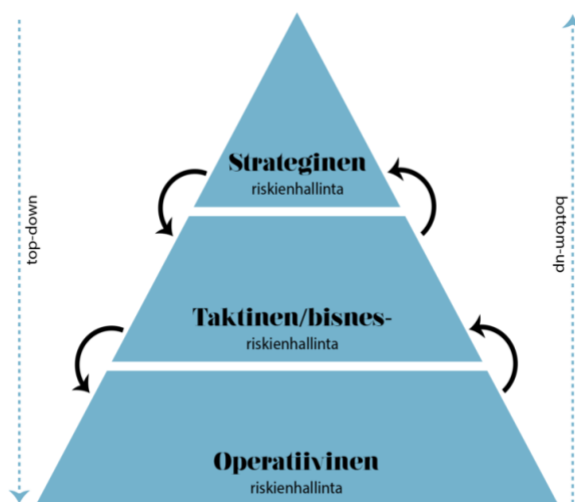
Mitä on riski? Riskiä on mahdollista lähteä selittämään jonkin epäsuotuisan tapahtuman potentiaalisena seurauksena suhteessa sen vakavuuteen. Yhtä lailla riski voi olla myös jonkin ei-suotavan episodin todennäköisyyttä ja siitä syntyviä vaikutuksia. Riski voidaan myös selittää havaittavissa oleva vaaran ja vahingon mahdollisena seurauksena. Usein riskiä tarkastellaan hyväksyttynä menetyksenä mahdollisen voiton saavuttamiseksi. Riskin ja uhkan vertailussa, riskiä voidaan pitää uhkaa todellisempänä, eli riski on mahdollista täsmentää ja laskea. (Tikkanen, Aapio, Kaarnalehto, Kammonen, Laitinen, Mikkonen, Pisto, 2017, 19.)

Riskin tarkastelun lähtökohtana voidaan pitää myös ei suotavan tapahtuman mahdollisuuden ja vaikutuksen asetelmana. Riskin luonteen ymmärrystä helpottaa riskien määrittelyiden todennäköinen toteutuminen ja toteutumisen vuoksi aiheutuneiden positiivisten ja negatiivisten vaikutusten olemuksen ymmärtäminen. Se, miten todennäköistä on riskin toteutuminen ja kuinka usein se on esiintynyt, tarkoittaa riskin todennäköisyyttä. Riskin aiheuttaman tappion tai menetyksen suuruudella taas tarkoitetaan riskin seurausta. Riskit voidaan jakaa erilaisiin lajeihin, kuten strategisiin, operatiivisiin ja taloudellisiin riskeihin, huomioitavaa on kuitenkin usein riskialueiden päällekkäisyys. Jokaisen organisaation ja yhteisön tulee suunnitella ja arvioida riski jaottelu oman toimintansa ja tarpeidensa perusteella. (Tikkanen ym. 2017, 20.)

Riskienhallinta on yritysten ja organisaatioiden menestyksellisen toiminnan peruspilareita. Riskienhallinnalla yritykset varmistavat toimintansa jatkuvuuden ja henkilöstön hyvinvoinnin. Riskienhallinnan tarkoitus on ohjata koko henkilökuntaa, jolla voidaan varmistaa henkilöstöä pitämään riskienhallintaan kuuluvia toimia osana päivittäistä rutiinia. (Tikkanen ym. 2017, 93-94.)

Yrityksen riskienhallinnan kolmiossa (Kuva 1) riskienhallinta jaetaan kolmeen eri osan. Nämä osat ovat yhteydessä toisiinsa. Kolmion yläosa pitää sisällään strategisen riskienhallinnan. Tämän tarkoituksena on olla tukena yrityksen johdolle ja sekä linjauksille että päätösten teoille. Keskimmäisellä tasolla käsitellään asioita, jotka liittyvät yrityksen yritystoimintaan ja sen suunnitteluun sekä riskeihin, jotka liittyvät organisointiin. Alin taso pitää sisällään haasteet, joita yritys kohtaa liiketoiminnassaan jokaisena vuorokautena. Kolmio levenee alaspäin, ja tämä tarkoittaa, että mitä alempana olemme, sitä enemmän on riskejä, joita pitää hoitaa tehokkaasti ja joiden alkuperä pitää selvittää. (Riskiblogi, 2018.)

Kuva 1: Riskienhallinta kolmio (Riskiblogi, 2018)

Yritysten ja organisaatioiden toimipaikkojen sekä tilojen suojaaminen perustuu riskiarvioihin. Toimien pitää olla myös kustannustehokkaita. Häiriötön ja turvallinen työskentely - ja toimintaympäristö sekä toiminnalle arvokkaan tiedon ja materiaalin suojaaminen anastukselta saavutetaan riskienhallinnalla, kun riskien arviointi on tehty huolellisesti. (EK, 2017.)

Riskienhallinta käsittää koko yrityksen tai organisaation toimintatavat, ympäristön ja henkilökunnan. Aivan aluksi on päätettävä, millaiset riskit ovat niitä, joita pitää tarkastella. Tämän jälkeen on mietittävä, onko riskejä pyrittävä pienentämään niiden uhkien takia vai pystytäänkö niitä kenties hyödyntämään jossain asiassa. Jokainen yritys ja organisaatio suunnittelee itse menetelmän, joka sopii juuri sille, sillä ei ole vain yhtä menetelmää, jolla hallitaan riskejä. (Juvonen ym., 2014, 17.)

Riskienhallintaprosessia (Kuva 2) voidaan pitää tapahtumasarjana, jolla pyritään vähentämään riskejä. Riskejä on seurattava, niistä on kerrottava, niitä pitää tarkastella ja ne pitää käydä läpi, jotta voidaan puhua riskienhallinnasta.

Kuva 2: Riskienhallintaprosessi (Riskikompassi, 2017)

Riskienhallintaan kuuluu monia eri vaiheita, joita ovat toimintaympäristön määrittäminen, riskien tarkastelu eli arviointi ja niiden prosessointi eli käsittely. Samalla yrityksen on koko ajan seurattava asioita ja tiedotettava niistä, jotta riskit saadaan hallintaan ja ne tiedostetaan. Puutteet, voimavara ja tarkoitusperä tulee huomioida riskienhallinnassa. Mitään

prosessia ei pidä unohtaa, millä saattaa olla merkitystä yrityksen riskeihin. (Juvonen, ym. 2014, 18.)

Riskien tarkastelua pitää tehdä koko ajan yrityksessä tai organisaatiossa. Yrityksellä on eri vaiheita kuten visiointi, suoritus, käsittely, ylläpito ja poistaminen käytöstä, ja nämä kaikki vaiheet ovat erilaisia, joten kaikkia vaiheita tulee tarkastella eri tavalla. On erittäin tärkeää, että kaikki riskiin liittyvät asiat kirjataan ja tallennetaan, jotta niitä voidaan analysoida ja sitä myös tarvittaessa vähentää riskejä. VTT:n (2015) sivuilla sanotaan: ”Kun riskianalyysi toteutetaan ja dokumentoidaan laadukkaasti, voidaan sen tuloksia käyttää monissa eri yhteyksissä esimerkiksi päätöksenteon tukena, tarvittavien riskienhallintatoimenpiteiden perusteluna, erilaisten lainsäädännössä edellytettyjen selvitysten osana, koulutusaineiston pohjana”. Voidaan todeta, että riskien tarkastelu ja kirjaaminen ovat erittäin tärkeitä koko riskienhallintaprosessissa. Tämä koskettaa koko henkilöstöä aina johtajista työntekijöihin ja sitä voidaan pitää oppimismateriaalin perustana. (VTT, 2015.)

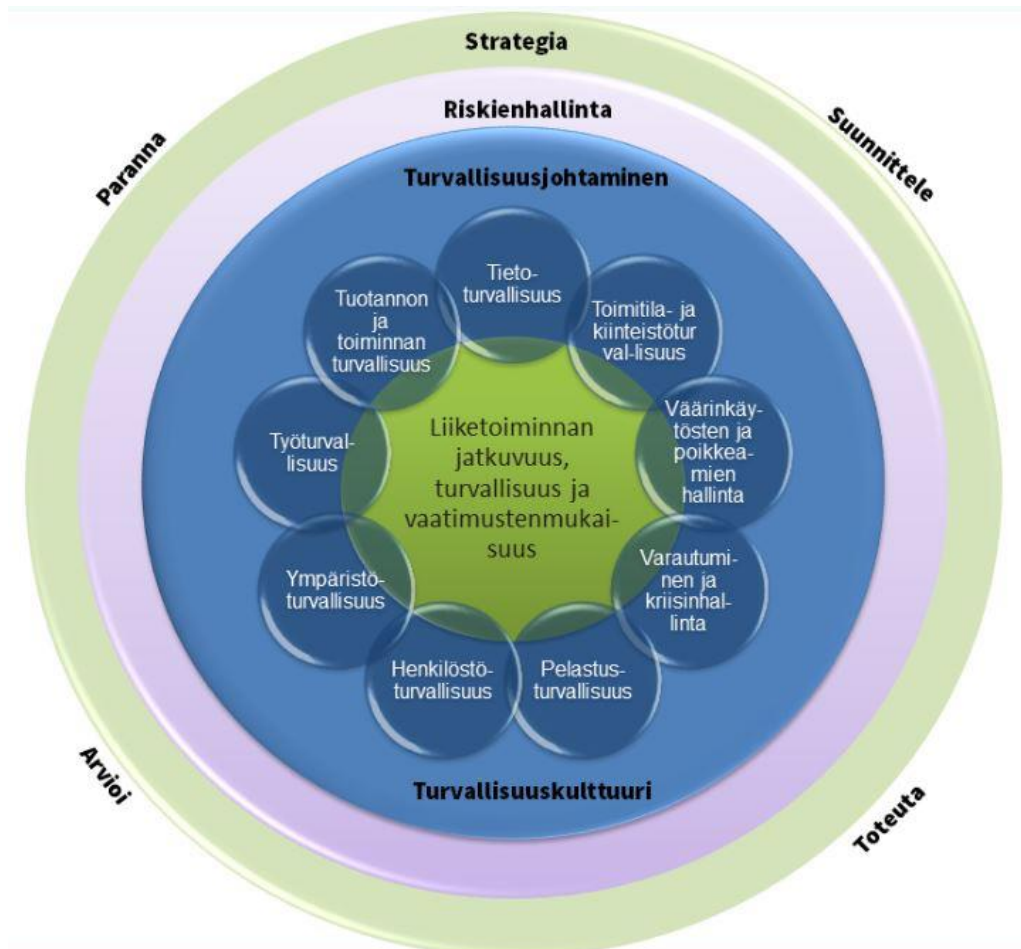
Vaarojen ja haittojen selvittäminen on jokaisen yrityksen ja organisaation velvollisuus, joka perustuu työturvallisuuslakiin (738/2002). Työturvallisuuslaissa puhutaan työnantajan huolehtimisvelvollisuudesta työntekijöiden terveydestä ja turvallisuudesta työpaikalla. Toimeksiantajan on seurattava puitteita, olosuhteita ja työtehtäviä sekä jo läpikäytyjä ja toteutettujen keinojen tuloksien vaikutuksia työturvallisuuteen ja hyvinvointiin. Riskejä voidaan prosessoida, kun vaaran kohteet on havaittu. Tämän jälkeen riskit tulee poistaa tai niitä pitää hallita vähintään siten, että laki ja säännöksiä noudatetaan ja niiden vaatimukset tulevat täytymään. (Työturvallisuuslaki, 738/2002.)

Menetelmiä, joilla hallitaan riskejä, on monia, kuten jo edellä tuli mainittua: jokaisella yrityksellä ja organisaatiolla on oma menetelmänsä tarpeensa mukaan. M. Juvosen ym. (2014, 24-28.) mukaan riskejä voidaan vähentää, väistää, osittaa, delegoida ja pitää omalla kontollaan. Kulunvalvonta on ehkä tehokkain menetelmä, jolla hallitaan organisaation toimintaan liittyviä riskejä ja sillä on erittäin suuri merkitys riskien käsittelyssä. Oikein käytettynä, sillä voidaan ehkäistä ja valvoa erilaisia vaara- ja onnettomuustilanteita, jotka koskevat sekä henkilöstöä että rakennuksia. Kaikki keinot ovat erilaisia ja eri yritykset voivat käyttää eri menetelmiä ns. samasta syystä, riippuen yrityksen riskienhallinnasta. Saattaa jopa olla, että jotkut eivät käytä näitä laisinkaan, vaan heillä on aivan omat riskienhallintakeinonsa. Jokaisella hyvällä yrityksellä on kuitenkin oltava riskienhallintamenetelmät valmiina niitä tarvittaessa. (Juvonen ym., 25-28, 2014.)

Riskien vähentämisestä puhutaan yleensä, kun riskejä ei voida estää tai niitä ei voida muuttaa. Vähentämismetodeja voivat olla mm. henkilöstökoulutus, lakisääteiset työsuojelulliset toimenpiteet ja erilaiset ennakointisuunnitelmat. Riskien väistämisestä on taas kyse silloin, kun yritys kieltäytyy riskien toteutumisesta, mitkä suuntautuvat vaaralliseen

käytökseen, persoonaan tai varoihin ja riskit ovat erittäin suuria. Riskien osittamisella tarkoitetaan sitä, että yritys jakaa riskien esimerkiksi toisen yrityksen kanssa, eli ne ottavat yhdessä vastuun riskeistä. Jakamisella voidaan tarkoittaa myös esimerkiksi sitä, että kaikkia tavaroita ei säilytetä samassa paikassa, vaan osa jossain toisessa tilassa varkauden tai tulipalon varalta. Riskien delegoimisesta puhutaan yleensä silloin, kun ne siirretään jollekin toiselle. Yleisenä esimerkkinä voidaan pitää, että tavarat (ym.) vakuutetaan. Yritys voi myös pitää riskejä omalla kontollaan, tietäen että jotain ikävää saattaa tapahtua, ja siitä saattaa tulla ylimääräisiä kustannuksia tai harmeja. (Juvonen ym.,25-28,2014.)

Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) yritysturvallisuusmallissa (Kuva 3) on kerrottu, mitä kaikkea pitää ottaa huomioon yritysturvallisuudessa. Kuviosta voidaan huomata, että riskienhallinta sisältää monta eri osa-aluetta. Tarkasteltaessa osa-alueita voidaan sanoa, että useampi alue pitää sisällään myös kulunvalvonnan. Toimitila- ja kiinteistöturvallisuuden, pelastusturvallisuuden, henkilöturvallisuuden, työturvallisuuden ja tietoturvallisuuden ylläpitämisessä kulunvalvonta on suuressa merkityksessä ja asemassa. Ilman kulunvalvontaa edellä mainituissa osioissa yrityksen turvallisuus on erittäin riskialtis erilaisille vahingonteoille ja rikoksille, ja voidaan sanoa, että yritys ei ole turvallisissa käsissä. (EK, 2018.)

Kuva 3: Elinkeinoelämän yritysturvallisuusmalli (EK, 2018)

3.2.1 Toimitila- ja kiinteistöturvallisuus

Riskienhallintaan kuuluu kiinteistö- ja toimitilaturvallisuudesta huolehtiminen, ja se voi koostua seuraavan laisista asiakokonaisuuksista, kuten toimitilojen turvallisuusluokittelusta ja luokituksen mukaisesta suojaamisesta. Tähän liittyy turvallisuusvyöhykkeiden luonti ja siten kehäsuojausperiaatteen hyödyksi käyttö. Rakenteellisen turvallisuuden elementteihin kuuluvat ympäristön turvallisuussuunnittelu, huomioiden sijainti, pysäköinti, lastaus ja purku. Aitojen, porttien, ajoesteiden ja valaistuksen hyödyntäminen ja lukitus ja siihen liittyvät avainten hallintaan liittyvät menettelyt. (EK, 2017.)

Kiinteistössä mahdollisesti sijaitsevat kassakaapit, holvit ja vastaavat tilat kuuluvat rakenteellisen turvallisuuden piiriin. Huomioitavaa on myös kiinteistöttekniikka, väestönsuojelu ja esteettömyys. Turvallisuusvalvonnan piiriin lasketaan myös kulunvalvonta-, rikosilmoitin ja kameravalvonta, vartiointi ja valvomotoiminta kuten myös henkilöstöön ja vierailijoihin liittyvä ohjaus tiloissa sekä ajoneuvojen liikkuminen alueella. Samaan kategorian lasketaan lisäksi kokous- ja neuvottelutilojen turvallisuus. Sopimusten hallinnalla tarkoitetaan tässä yhteydessä kiinteistön ylläpitoon ja huoltoon liittyvät sopimukset ja niihin liittyvät

tarkastukset. Huomioitavaa on myös palveluiden ostot ja ulkoistetut toiminnot, sekä erilaiset vastuukysymykset ja vakuutukset. (EK, 2017.)

Toimitila- ja kiinteistöturvallisuuteen kuuluu organisaation omistamat tai hallinnoimat kiinteistöt, toimitilat ja niihin kuuluvien piha-alueiden turvallisuuden varmistaminen. Toimitila- ja kiinteistöturvallisuus jakautuu helposti rakenteelliseen turvallisuuteen ja turvallisuusvalvontaan. Rakenteelliseen turvallisuuteen kuuluvat kiinteistön seinät, katto, ovet ja ikkunat kuten myös lukitukset. Parannusta turvallisuuteen saadaan turvalukituksilla, aidoilla, porteilla ja valaistuksella sekä kaltereilla ja muilla rakenteellisilla esteillä, joilla on estävä tai hidastava vaikutus tunkeutumista vastaan. (Tikkanen ym. 2017, 162.)

Turvallisuusvalvontaan taas kuuluvat tekniset valvontajärjestelmät kuten rikosilmoitusjärjestelmät, kulunvalvontajärjestelmät ja kameravalvontajärjestelmät. Turvallisuusvalvonta, mitä suorittavat ihmiset ovat vartiointitoiminta ja hälytysten vastaanotto. Tavoitteena toimitila- ja kiinteistöturvallisuudelle on järjestää tilat siten, että todennäköisyys vahinkojen toteutumiseen on mahdollisimman pieni, sattuvat vahingot havaitaan nopeasti sekä pyritään järjestämään tehokkaat vastatoimet vahinkojen vähentämiseksi. (Tikkanen ym. 2017, 162.)

Toimitilojen turvallisuussuunnittelussa apuna on hyvä käyttää niin sanottua kehäajattelua. Kehämallissa kohde jaetaan suojausvyöhykkeisiin, joissa kaikissa on omat menetelmät parantamaan turvallisuutta. Vyöhykkeitä on viisi eli kehäsuojaus, aluesuojaus, kuorisuojaus, tilasuojaus ja kohdesuojaus. (Tikkanen ym. 2017, 162.)

Kehäsuojaus merkitsee nimensä mukaisesti niitä alueen rajalla olevia rakenteellisia, kuin myös teknisiä ratkaisuja, joilla pyritään vaikeuttamaan alueelle pääsyä niiltä, joilla ei ole asiaa pääsulle, sekä myös pyritään havainnoimaan alueelle saapuvia henkilöitä ja kulkuneuvoja. Teknisiä keinoja kehäsuojauksessa voivat olla erilaiset alue- ja linjailmaisimet sekä kameravalvonta. Portti tai aita on yleisin rakenteellinen ratkaisu. Aidan avulla voidaan lähinnä osoittaa ja ilmaista alueen alkaminen sekä se, minne pääsy on kiellettyä. Tämä myös helpottaa mahdollisia oikeudellisia toimia tulevaisuudessa sekä helpottaa alueen valvontaa. (Tikkanen ym. 2017, 162-163.)

Aluesuojaukseen kuuluu kohteen ulkopuolisen alueen niin rakenteellisia, kuin teknisiä ratkaisuja, joiden tarkoituksena on vaikeuttaa ja havainnoida luvattomia lähestymisiä kohteeseen. Yleisin rakenteellinen keino ovat aita ja valaistus. Paras tulos saadaan, jos aluesuojaukseen on mahdollisuus vaikuttaa jo rakennuksen suunnitteluvaiheessa. On hyvä huomioida kohderakennuksen mahdolliset näkösuojat, kameravalvonnan rakenteelliset katvealueet sekä muut vastaavanlaiset seikat, joiden voidaan tarjoavan luvattomalle alueelle pyrkijälle näkösuojan ja siten vaikeuttaa teknistä valvontaa suunnittelun ja toteutuksen osalta. (Tikkanen ym. 163.)

Kuorisuojausta on kehämällin ajattelun mukaisesti oviin, ikkunoihin ja seiniin kohdistuva suojaus rakenteellisen ja teknisten toteutusten osalta. Materiaalivalinnoilla on keskeisin merkitys ja hyvin suojaavia materiaaleja kannattaa käyttää. Hyviä ovat materiaalit, joiden läpäisy on mahdollisimman vaikeaa tai vähintään vaatii työkalujen käyttöä ja joista lähtee paljon ääntä, ovat hyviä materiaaleja. Niin ikään on hyvä, jos pääsy rakennukseen ilman murtojälkiä on mahdollisimman vaikeaa. Välimaastossa on rakenteellisessa ja teknisessä suojauksessa keskeinen kuorisuojaukseen kuuluva keino, eli lukitus. Monet nykyiset lukituskeinot ovat kehittyneet siten, että niitä on lähes mahdoton tiirikoida perinteisin menetelmin. Huomioitavaa on varmuuslukko, joka takaa lähes täydellisen murtosuojan, silloin kun itse ovi saranoineen on hyvin suojattu. Avainten on hyvä olla kopiosuojattuja, jolloin avainten hallinta on pitkälläkin aikavälillä tehokasta. Kuorisuojauksessa käytetään myös teknisenä keinona erilaisia runkoääni- ja värinäilmaisimia, lukitusta, mitä valvotaan teknisesti, tilailmaisimia ovissa ja ikkunoissa kuin myös kameravalvontaa. (Tikkanen ym. 2017, 163.)

Tilasuojauksesta puhutaan, kun suojataan yksittäistä tilaa. Yleensä on järkevää, toiminnot huomioon ottaen, jakaa tilat eri tavoilla suojattaviin kohteisiin. Jakoa voidaan eritellä esimerkiksi kaikille avoimiin tiloihin, kuten aulat ja vieraiden vastaanottotilat. Samoin tiloja voidaan eritellä tiloihin, joihin on pääsy henkilökuntaan kuuluvan seurassa, kuten ruokalat ja kokoushuoneet. Lisäksi on tiloja, jotka on tarkoitettu vain henkilökunnan käyttöön, sekä erikseen tilat, jotka on tarkoitettu vain nimetyille henkilöille. Nimettyihin tiloihin voidaan lukea palvelinhuoneet ja tuotekehitystilat. Yrityksen tai organisaation mukaan jako eri tiloihin vaihtelee paljon ja jakoa kannattaa lähteä miettimään käyttötarkoitusten mukaan. (Tikkanen ym. 164.)

Mikäli tilan materiaali tai tieto on luonteeltaan sen kaltaista, ettei kaikilla ole tarvetta pääsyyn, tulee käyttöoikeuksia rajoittaa. Puhutaan siis tilojen luokituksesta ja kun luokitus on tehty, on mahdollisuus alkaa miettiä rakenteellisia, kuten myös teknisiä ratkaisuja, joilla tilaluokitus voidaan toteuttaa. Rakenteellisia keinoja ovat muuan muassa väliovien käyttö ja seinät, vähintään sormien käyttö, kun taas kiviseinät ja teräsovet edustavat toista ääripäätä. Teknisistä keinoista tärkein on kulunvalvonta, jossa kullekin käyttäjälle on määritelty oma kulkuoikeus. Yksittäisen tilan valvontaa on mahdollista toteuttaa tarpeen niin vaatiessa erilaisin liikeilmaisimin ja tilailmaisimin. (Tikkanen ym. 164.)

Kohdesuojaus on jonkin yksittäisen kohteen suojaamista. Kohdesuojauksen rakenteellisia keinoja ovat kohteen materiaalin ja kiinnityksen valinnat. Teknisiä keinoja ovat monenlaiset ilmaisimet, joita voidaan käyttää siten, että niillä valvotaan vain kyseistä kohdetta tarkoituksena ilmaista mahdollinen tilassa liikuttaminen tai johonkin tiettyyn tai määrättyyn esineeseen tai kohteeseen koskeminen. (Tikkanen ym. 2017, 164.)

3.2.2 Tietoturvallisuus

Tietoturvallisuus on organisaation tietopääoman suojaamista erilaisilta vahingoilta, ilkivallalta, kuten myös varmistaa, ettei tieto joudu väärille tahoille. Tietoturvallisuus on tiedon eheyttä, luottamuksellisuutta ja tiedon saatavuutta sen elinkaaren aikana. Tiedon elinkaari on siis aika, mikä jää tiedon luonnin ja tuhoutumisen väliin. Edellä mainittuun aikaan kuuluvat tiedon tallentaminen, muokkaaminen, siirtäminen, kopiointi ja tiedon eteenpäin lähettäminen. Tieto voi olla kirjallisena, kuvina, äänenä tai näistä koostuvina yhdistelminä tietojärjestelmissä ja tietoverkoissa. Tieto on luottamuksellista silloin, kun tieto on saatavilla vain niiden henkilöiden keskuudessa, kenellä on työnsä suorittamiseksi tarpeellista käsitellä tietoa tai heillä on oikeus sen hallussapitoon. Tiedon eheys puolestaan tarkoittaa tiedon säilymistä alkuperäisessä muodossa siten kuin tiedon omistaja on sen määritellyt. (Tikkanen ym. 2017, 117.)

Valtioneuvoston asetuksessa tietoturvallisuudesta valtioneuvostossa (681/2010) säädetään yleisistä tietoturvallisuus vaatimuksista, jotka koskevat valtioneuvoston viranomaisten asiakirjojen käsittelyä. Asetuksessa säädetään myös asiakirjojen luokittelun perusteista sekä tietoturvavaatimuksista asiakirjojen käsittelyssä. Asetus edellyttää, että asiakirjojen tietojenkäsittely ja säilytystilat ovat valvottuja ja suojattuja ja valvonnan tulee olla riittävällä tasolla. Turvallisuusriskit pitää asetuksen mukaan kartoittaa. (681/2010, 1§, 5§.)

Valtioneuvoston asetuksessa tietoturvallisuudesta valtioneuvostossa (681/2010) asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen salassapito ja muu suoja varmistetaan antamalla pääsy asiakirjoihin vain sellaisille henkilöille, jotka tarvitsevat salassa pidettävää tietoa ja aineistoa tai henkilörekisteriin tallennettuja henkilötietoja työtehtävissään. Asiakirjojen tietojenkäsittely- ja säilytystilojen pitää olla riittävästi valvottuja ja suojattuja. Annettujen ohjeiden noudattamista pitää myös valvoa, sekä arvioida säännöllisesti muutostarpeiden mahdollisuus. (681/2010, 5§.)

Erilaisilla kulunvalvonnan keinoilla voidaan huolehtia muun muassa edellä mainitun asetuksen velvoitteiden toteutumisesta. Koko kiinteistön kulunvalvontaa pidetään yhtenä tärkeimpänä yksittäisenä toimintona toimitilaturvallisuudessa. Peruselementeiksi lasketaan toimitilaturvallisuudessa tunkeutumisen ilmaisu ja siihen reagoiminen; lisäksi siihen luetaan kiinteistön lukitus ja kameravalvonta. Kiinteistön toiminnot huomioon ottaen jako tehdään kokonaisuuksiin, joita on mahdollisuus arvioida turvallisuusvyöhykemallin mukaisesti. Turvallisuusvyöhykemallin osakokonaisuudet ovat alue, rakennus ja tilaryhmä/tila. Tilana pidetään rakennuksen huonetta, toimistoa tai kokonaisuutta, joka koostuu huoneista ja toimistoista. (Vahti, 2/2013, 73.)

Lain viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) mukaan viranomaisen tulee huolehtia asiakirjojen ja tietojärjestelmien salassapidosta. Viranomaisten on myös huolehdittava

asiakirjoihin ja tietojärjestelmiin sisältyvien tietojen asianmukaisesta saatavuudesta, käytettävyydestä ja suojaamisesta sekä eheydestä ja muista laadullisista tekijöistä hyvän tiedonhallintatavan takaamiseksi ja luomiseksi. (621/1999, 18§.)

Erityistä huomiota tulee kiinnittää tietojärjestelmien käyttöönoton sekä uudistusten valmisteluissa. Lisäksi tulee huomioida myös toimenpiteiden vaikutusta asiakirjojen julkisuuteen, salassapitoon ja suojaan sekä tiedon laatuun. Tarpeellisiin toimenpiteisiin pitää ryhtyä, jotta pystytään turvaamaan asiakirjat ja tietojärjestelmät sekä niihin sisältyvä tieto. Laki velvoittaa viranomaisen suunnittelemaan ja toteuttamaan asiakirja- ja tietohallintonsa siten, että asiakirjojen julkisuus on helposti toteutettavissa. Lain mukaan asiakirjat ja tietojärjestelmät sekä niihin sisältyvät tiedot arkistoidaan. Asiakirjat ja tietojärjestelmät hävitetään myös asianmukaisesti, ja suojaus turvataan asianmukaisin menettely tavoin. (621/1999, 18§.)

Tietoturvallisuuden liittyvän toiminnan tavoite yrityksissä ja julkisyhteisöissä on varmistua käytössä olevien tietojen luottamuksellisuudesta, eheydestä ja käytettävyydestä. Tikkanen puhuu kirjassaan (Ammattina turvallisuus, 120), tietoturvallisuuden jakautumisesta. Tietoturvallisuus voidaan jakaa moneen eri osaan, kuten fyysiseen ja hallinnolliseen tietoturvallisuuteen sekä tietoaineiston turvallisuuteen, käyttöturvallisuuteen tietotekniikan osalta, turvallisuuteen, joka käsittelee tietoja ja laitteistoja. Lisäksi voidaan puhua tietoliikenneturvallisuudesta ja ohjelmistoja koskevasta turvallisuudesta. (Tikkanen ym. 120.)

3.2.3 Pelastusturvallisuus

Pelastusturvallisuus on osa organisaation omatoimista varautumista. Keskeisenä osatekijänä organisaatioiden onnettomuuksien torjunnassa on ennalta ehkäisevä paloturvallisuus, omatoiminen varautuminen ja väestönsuojelu. Ennalta ehkäisevään paloturvallisuuteen kuuluvat rakenteellinen palontorjunta, sammutusvälineet ja erilaiset sammutusjärjestelmät sekä paloilmoitinjärjestelmät, turvamerkkit kuin myös turvalliset tulityöt. Omatoiminen varautuminen on ihmisten, tietopääoman, ympäristön ja omaisuuden suojaamista ja pelastamista onnettomuuden sattua tai vahinkotilanteessa organisaatiossa. Omatoiminen varautuminen organisaatiossa perustuu pelastuslakiin (379/2001). Organisaation pelastussuunnitelmassa tulee olla omatoiminen varautuminen suunniteltuna. Organisaation ihmisten suojaaminen poikkeusoloissa ja suuronnettomuuksissa on väestönsuojelua. (Tikkanen ym. 2017, 169.)

3.2.4 Henkilöstöturvallisuus

Henkilöstöturvallisuuden kuuluu organisaation henkilöstön suojaaminen ulkopuolisilta uhilta. Henkilöstöturvallisuuden tarkoitus on myös turvata organisaatiota henkilöstön aiheuttamilta riskeiltä; samoin tarkoitus on suojella mahdollisista riskeistä, jotka saattavat aiheutua asiakkaiden toiminnasta. Henkilöstöturvallisuuden tyypillisiä toimia ovat henkilöiden

taustojen selvittäminen, ja salassapitosopimukset. Lisäksi tulee suojella asiakkaiden ja henkilöstön oikeutta fyysiseen koskemattomuuteen. (Tikkanen ym. 2017, 138.)

Organisaation menestyksellinen henkilöstön turvallisuuden hallinta vaatii selkeää ja hyvin johdettua henkilöstöpolitiikkaa. Tämä tarkoittaa työsuhteisiin liittyviä ohjeistuksia, osaamisen hallinnan varmentamista, varahenkilöstöä ja turvallisuustoimien suunnittelua henkilöstöön liittyen. Turvallisuus pitää ottaa huomioon koko työsuhteen aikana lähtien rekrytoinnista. (Tikkanen ym. 2017, 138.)

Työtehtävien jaottelulla siten, että toimenkuvat ovat selkeitä ja vastuiden määrittelyt tehty tarkasti, voidaan ehkäistä vaarallisten toimenkuvien syntyminen. Pelkästään yhden henkilön varassa olevia yrityksen ydintoimintoja ei saisi olla. Pitkä sairastuminen tai muu pitkä poistuma saattaa aiheuttaa merkittävän haitan organisaation toiminnalle, kuten myös tällaisen henkilön siirtyminen kilpailijan palvelukseen. (Tikkanen ym. 2017, 138-139.)

Organisaation menestymisen takeena ovat tarpeellisen osaamisen ja tiedon hallinta. Organisaatiossa on oltava selvillä toiminnalle elintärkeä ydinosaaminen. Ydinosaaminen pitää sisällään niitä tietoja ja taitoja, joiden avulla organisaatio pystyy kilpailemaan ja tuottaa palveluita tai tuotteita. Johtamisella, taloushallinnolla, tuotekehityksellä, turvallisuudella ja tietohallinnolla on omat liittymä kohtansa ydinosaamisen hallinnassa. Järjestelmällinen henkilöstön osaamisen tutkiminen, suunnittelu ja kehittäminen on tärkeää, eikä ydintoiminnot pitää jakaa riittävän monen henkilön kesken. (Tikkanen ym. 2017, 139.)

3.2.5 Työturvallisuus

Organisaation henkilöstön suojaus työtehtävien, työolojen ja työympäristön vaaroilta sekä työn kuormitustekijöitä vastaan kuuluvat työturvallisuuteen. Työturvallisuuden huomioon ottaminen parantaa itse työympäristöä. Työolosuhteiden parantamisella turvataan ja ylläpidetään työntekijöiden työkykyä sekä ennaltaehkäistään työtapaturmia, ammattitauteja sekä työstä ja työympäristöstä aiheutuvia fyysisiä tai henkisiä työntekijän terveyteen vaikuttavia haittoja. (Tikkanen ym. 2017, 151.)

Turvallinen työ on tavoitteena työturvallisuustoiminnalla sekä työntekijöiden hyvinvointi. Yleinen turvallisuus onkin Suomessa keskimäärin hyvä, kun otetaan vertailuun Euroopan muut maat. Onnettomuuksia tapahtuu Suomessa keskimäärin vähemmän Euroopan tasolla sekä myös rikosluvut ovat pienempiä. Tapaturmatilastoissa Suomi kuitenkin on edellä verrattuna muihin Euroopan unionin valtioihin. Suomessa tilastoidaan keskimäärin 120 000 työtapaturmaa vuodessa. Kuolemaan johtaneita näistä tapaturmista on 60. Tapaturmien ja ammattitautien inhimillisten kärsimysten lisäksi syntyy taloudellisia vahinkoja. Esimerkiksi: taloudellisia menetyksiä vahinkoa kärsineelle, työnantajan kustannukset työajan menetyksestä, uuden

työntekijän rekrytoinnista ja ylitöistä syntyviä kuluja sekä yhteiskunnalle syntyviä kustannuksia tapaturmista ja eläkkeelle siirtymisistä. (Tikkanen ym. 2017, 151.)

Työturvallisuus pitää sisällään työympäristön ja työolosuhteiden parantamista siten, että turvataan ja yllä pidetään työntekijän työkykyä. Näillä toimilla pyritään myös torjumaan ja ennaltaehkäisemään työtapaturmia ja ammattitauteja. Oleellista on ottaa toimissa huomioon myös muita työympäristön tai työn aiheuttamia henkisiä tai fyysisiä terveyteen vaikuttavia vaaroja tai haittoja. Työturvallisuudessa tulee ottaa myös huomioon koneiden ja laitteiden turvallisuus, unohtamatta kemikaalien ja vaarallisten aineiden turvallisuutta. Riskien selvittäminen työympäristössä työolot huomioon ottaen ovat olennainen osa työturvallisuutta. Vaaratilanteita seuranta pitää järjestää sekä ennalta ehkäistä tapaturmia. (Tikkanen ym. 2017, 152.)

Henkilöstön sairaus- ja tapaturmapoissaolojen avulla voidaan arvioida työturvallisuutta. Lisäksi on hyvä tarkastella muuan muassa työilmapiiriä, työkuntoa, koulutusta ja työssä vaihtuvuutta. Kehitettäessä työturvallisuutta tärkeää tietoa saadaan läheltä piti- ja vaaratilanteista, joiden perusteella saadaan hyvää tietoa mahdollisista tapaturma- ja onnettomuusriskeistä. Työturvallisuutta ylläpidetään ja parannetaan yhteistyössä työnantajan ja työntekijän kanssa. Työnantajan vastuulla on vaarojen arviointi ja jatkuva työn tarkkailu kuin myös tarvittava kehittämistoiminta. Työpaikalla työsuojeluorganisaation ja turvallisuuskulttuurin perusteella syntyy työsuojelutoiminta. Turvallisuuskulttuuri kertoo johdon näkemysten turvallisuustyön merkityksestä ja toteutuakseen vaatii koko henkilökunnan sitoutumisen tukeakseen työsuojelutoimintaa. (Tikkanen, ym. 2017, 156.)

3.3 Kulunvalvonta ja kulunvalvontajärjestelmä

Kulunvalvonta on yksi tärkeimmistä ja vanhimmista keinoista estää rikosten ja vahingontekojen syntymistä yrityksessä tai organisaatiossa. On selvää, kuten Miettinen (2002) kertoo, että lukitus ja avaimet sekä niiden hallinta ovat yrityksen perusta rakennusten ja tilojen suojaamiselle ja kulunvalvonnalle. (Miettinen, J. 2002.)

Sisäministeriön laatimassa määräyksessä (2017) Yleiset turvallisuuskäytännöt sisäministeriön hallinnonalan tiloissa puhutaan kulunhallinnasta, joka pitää sisällään sekä kulunvalvonnan ja kulkuoikeuksien hallinnan. Rakennuksen tilat kuuluvat siis kulunvalvontajärjestelmään. Järjestelmällä tarkoitetaan kokonaisuutta, johon voidaan lukea eri ohjelmia, joilla hallitaan kulkulupia ja sallitaan sisäänpääsyn seuranta. (SMDno-2017-173.)

Kulunvalvonnalla estetään se, ettei kenelläkään kävijällä, jolla ei ole lupaa, ole mahdollisuutta vahingoittaa yrityksen omaisuutta tai anastaa yrityksen omaisuutta. On paikkoja, joihin ei pääse ilman, että asiakas maksaa pääsystä tiettyyn tilaan. Myös tämän katsotaan olevan kulunvalvontaa. Sähköisellä kulunvalvonnalla on helppo seurata, onko

henkilöllä oikeus tulla ja olla tietyllä alueella. Ilman tarvittavaa oikeutta ovet eivät avaudu ja henkilö ei pääse tiloihin sisälle. Samalla rekisteröityy tieto siitä, että on yritetty päästä tiloihin, joihin ei ole kulkuoikeutta. (TL, 2017.)

Kulunvalvonnalla hallinnoidaan rakennuksen turvallisuutta, suojataan omaisuutta ja rajoitetaan kulkemista rakennuksen tietyissä osissa. Kulunvalvonta koskee sekä rakennuksen tai yrityksen henkilökuntaa, että vierailijoita ja ulkopuolisia työntekijöitä. Vierailijoiden kulku rajoitetaan yleisiin yleisölle tarkoitettuihin tiloihin, kun taas henkilökunnalle annetaan jokaiselle tarvittavat oikeudet päästä tarvittaviin tiloihin tarvittavina aikoina. (Vuorinen, 2007, 41.)

Kulunvalvonta kuuluu yhtenä osana isompaan kokonaisuuteen, eli osaksi turvallisuusvalvontaa. Kun valvotaan ihmisten liikkumista rakennusten läheisyydessä ulkona ja rakennuksen sisätiloissa, puhutaan kulunvalvonnasta. Jotta valvontaa pystytään suorittamaan, on yrityksen pystyttävä tunnistamaan, keitä rakennuksen sisätiloissa liikkuu, liikkuvatko he sallituissa tiloissa ja kulkevatko he oikeista ovista ja reiteistä. Rakennukseen tulevat ajoneuvot on myös pystyttävä tunnistamaan. (Miettinen, 2002, 98.)

Kulunvalvontaa toteutetaan monella eri tavalla, kuten vartioinnilla, kameravalvonnalla ja muilla teknisillä tavoilla. Vartiointia toteutetaan yleisemmin joko paikallisvartiointina (vartija on fyysisesti paikalla koko ajan) tai niin sanotulla kiertovartiointilla, jolloin vartija käy kohteessa tietyin väliajoin sekä hälytyksen tultua. Yleensä vartiointipalvelut on ostettu yksityiseltä vartiointiyritykseltä, mutta yrityksillä voi olla myös omasta takaa vartijoita, jotka ovat henkilökuntaa. Kameravalvonta on hyvä valvontamuoto erilaisten porttien ja ovien yhteydessä. Kameravalvonnan kuva siirtyy helposti nykytekniikalla muualle rakennuksesta, joten valvontaa voidaan suorittaa etänä. Sormenjälkitunnistimet (kuva 4), Iris-tunnistimet ja muut biometriikka tunnistukset ovat uusimpia teknisiä menetelmiä, jotka ovat tulleet lukitusten, magneettikorttien ja numerokoodien lisäksi (kuva 4). (Juvonen, ym. 2014, 96-97.)

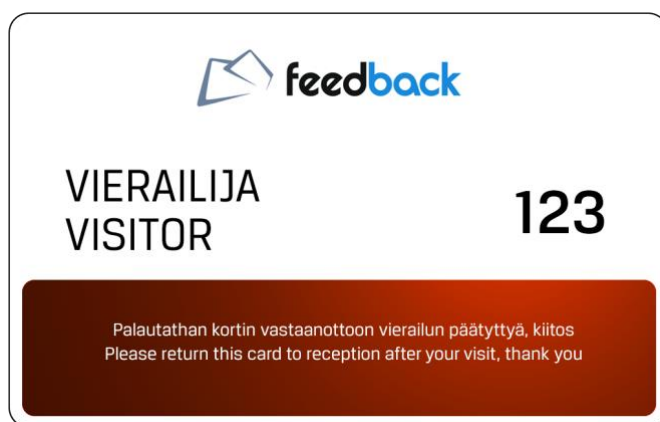

Kuva 4: Sormenjälkitunnistin (Detalbit, 2018) ja Numero tunnistin

Organisaation ja yrityksen henkilökunnan henkilökorttien esillä pitäminen on osa kulunvalvontaa. Henkilökortti (Kuva 5) helpottaa henkilökunnan tunnistamista ja liikkumista talossa. Yrityksessä vieraileville henkilöille olisi hyvä antaa vierailijakortti (Kuva 6), kuten myös huolto- tai remonttimiehille ja muille talossa asioiville, jotta tiedetään myös heidän olevan oikealla ja luvallisella asialla yrityksessä. (Heljaste, Korkiamäki, Laukkala, Mustonen, Peltonen, Vesterinen, 2008, 42.)

Kuva 5: Henkilökortti (Feedback Oy, 2018)

Kuva 6: Vierailijan tunnistekortti (Feedback Oy, 2018)

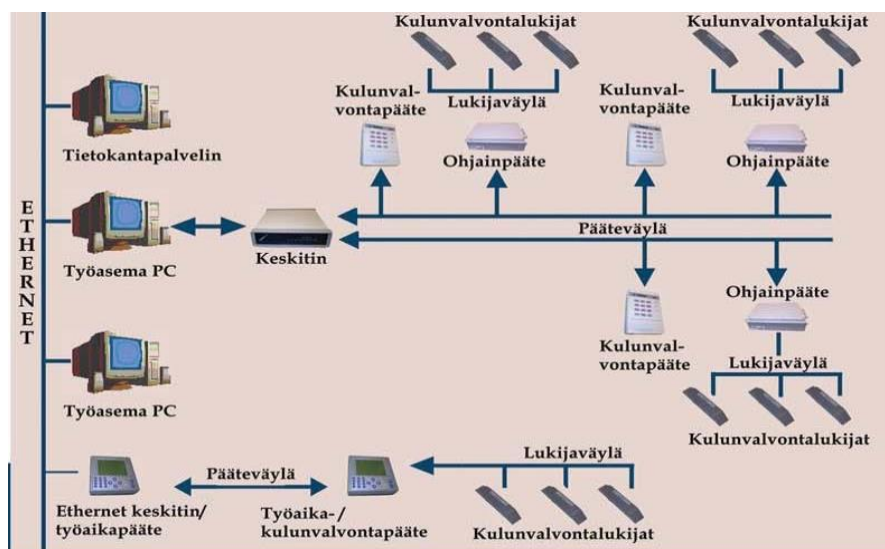
Kulunvalvontaan kuuluvat oleellisesti kaikki lukitukseen liittyvät asiat, kuten jo aiemmin Miettisen (2002) kertoman on todettu. Yrityksellä pitää olla henkilö, joka pitää tarkkaa kirjanpitoa avaimista sekä muista kulkukorteista ja kulkutageista (Kuva 7), jotta voidaan seurata, kenelle ja milloin niitä on annettu. Yrityksen pitää myös antaa selvät ohjeet avainten haltijoille, miten avaimia tai kulkukortteja ja -tageja pitää säilyttää ja mitä pitää tehdä, jos ne häviävät. Tämä kaikki on tehokasta kulunvalvontaa, ja näin pienennetään mahdollisia riskejä avainten väärinkäytöstä yrityksessä. (Miettinen, 2002, 97.)

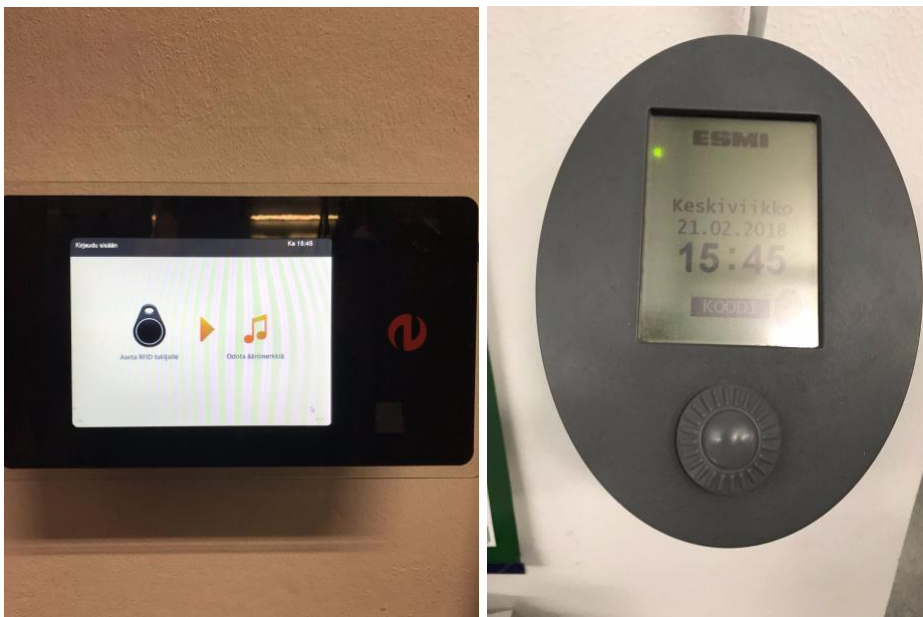
Kuva 7: Kulikutagi

Yrityksen kulunvalvontajärjestelmä (Kuva 8) pitää tänä päivänä sisällään monesti paljon muutakin, kuin pelkän kulunvalvonnan. Järjestelmään on usein liitetty työnajanseurauslaite (Kuva 9), eli pääte, jolla seurataan työntekijöiden töihin tuloa ja töistä lähtöä. Samalla yritys pystyy seuraamaan, ketkä ovat kirjautuneet taloon ja ketkä ovat kirjautuneet pois. Monesti myös rikosilmoitin kuuluu kulunvalvontajärjestelmään. (Heljaste ym. 2002, 47.)

Kulunvalvontajärjestelmään voi kuulua vain yksi tai jopa useita satoja ovia, joita pitää valvoa. Kulunvalvonnan laajuus riippuu erittäin paljon yrityksen koosta ja siitä, mitä yritys tai organisaatio pitää sisällään. Suojattavan kohteen tieto ja materiaali saattavat vaatia erittäin tarkkaa ja valvottua kulunvalvontaa. Nykyisin kulunvalvontajärjestelmä on tietokonepohjainen, ja käyttökohteet saattavat olla toisessa rakennuksessa, eri paikkakunnalla ja jopa toisessa maassa. (Tapiola, 2017.)

Kuva 8: Perinteinen kaavio kulunvalvontajärjestelmästä (Slidepower, 2018)

Kuva 9: Työajanseurantalaitte

Kulunvalvontaan kuuluu vahvasti kameravalvonta (Kuva 10). Laki yksityisyyden suojasta työelämässä (794/2004) pitää sisällään sen, milloin ja miten kameravalvontaa voidaan suorittaa työpaikalla. Lain 16 §:ssä (794/2004) kerrotaan, missä tapauksissa ja missä paikoissa työnantaja saa valvoa työntekijöitään rakennuksessa. Valvonta voi olla, joko kuvan tallentamista tai välittämistä, millä työnantaja voi valvoa henkilöiden turvallisuutta ja yrityksen omaisuutta sekä ennalta estää ja selvittää vaaratilanteita. Henkilöiden tarkkailu on kuitenkin kielletty, eikä myöskään vessoissa, pukuhuoneissa ynnä muissa tiloissa saa suorittaa valvontaa. Edellä mainituista voidaan kuitenkin poiketa lain perusteella, kun tarkkailu on välttämätöntä. Näitä ovat muun muassa työntekijän turvallisuuden, väkivallan uhan ja terveyden estämiseksi tai jos työntekijä itse pyytää valvontaa omien etujensa ja oikeuksiensa varmistamiseksi. Samoin jos työntekijän työhön kuuluu erittäin arvokkaiden ja merkittävien asioiden käsittelyä, joita ovat arvokkaat esineet, raha ja arvopaperit, voidaan tarkkailua suorittaa. (Laki yksityisyyden suojasta työelämässä, 794/2004.)

Kuva 10:Valvontakamera

Yksityisyyden suojasta työelämässä (794/2004) lain 17 pykälässä kerrotaan, mitä työnantajan pitää huolehtia suunniteltaessa kameravalvontaa sekä mihin tallenteita saa käyttää ja miten niitä pitää säilyttää. Laissa sanotaan, että ennen kuin kameravalvontaa ruvetaan toteuttamaan, on selvitettävä, onko muita keinoja käytettävissä, ja että valvontaa ei käytetä yhtään enempää eikä muihin tarkoituksiin kuin on tarvetta. Kameravalvonnasta on myös ilmoitettava näkyvästi, jotta kaikki voivat sen huomata sekä tiedostaa, että tilassa on kameravalvonta. (Laki yksityisyyden suojasta työelämässä, 794/2004.)

3.4 Turvallisuusvyöhykkeet

Vahti-ohjeen mukaan (2013, 19) turvallisuusvyöhykkeinä pidetään sellaisia alueita, joiden turvallisuuden katsotaan kohdistuvan erityisiä vaatimuksia (kuten rakennuksen ulkokuori ja aukkokohtat). Tiloissa, jotka ovat viranomaisen käytössä, mahdollisesti löytyy julkisia tiloja, kuten erilaisia yleisöpalvelu tiloja tai yleisön käytössä olevia aula-alueita, mutta tämän kaltaisiin tiloihin ei sisälly turvallisuuden suhteen erityisvaatimuksia. (Vahti, 2013, 19.)

Vyöhykkeiden jaon selvittämisessä vaikutusta on riskianalyysin perusteella tehdyt arviot uhkasta, selvitys suojaustason vaatimuksista salassa pidettävän tiedon suhteen. Selvitys sisältää myös tiedon, miten tietoa käsitellään, eli sähköisessä muodossa, paperiasiakirjoina vai suullisesti sekä säilytetäänkö tietoa tilassa ja käytetäänkö tilaa säilytykseen vai ei. Organisaation tehtävänä on arvioida omaan toimintaympäristöön vaikuttavat riskit, mahdollistaen näin turvallisuusvyöhykkeiden nimeämisen vaadituilla tavoilla. Arvioinnin tulee sisältää myös, minkä suojaustason asiakirjoja käsitellään ja säilytetään eri vyöhykkeillä. Huomioon tulee myös ottaa, miten työpisteet järjestetään, ottaen huomioon, että suojaustasovaatimukset ovat vaatimusten mukaiset. Organisaation tehtävänä on huolehtia,

että vyöhykekartta on laadittu riskiarvioinnin perusteella saadun tiedon mukaan. (Vahti, 2013, 19.)

Valtionhallinnon organisaatioissa on hyvin erilaisia toimintoja sekä tilaturvallisuuteen liittyviä vaatimuksia, ja niiden mukaan tehdään tiloihin sopiva turvallisuusvyöhykejako.

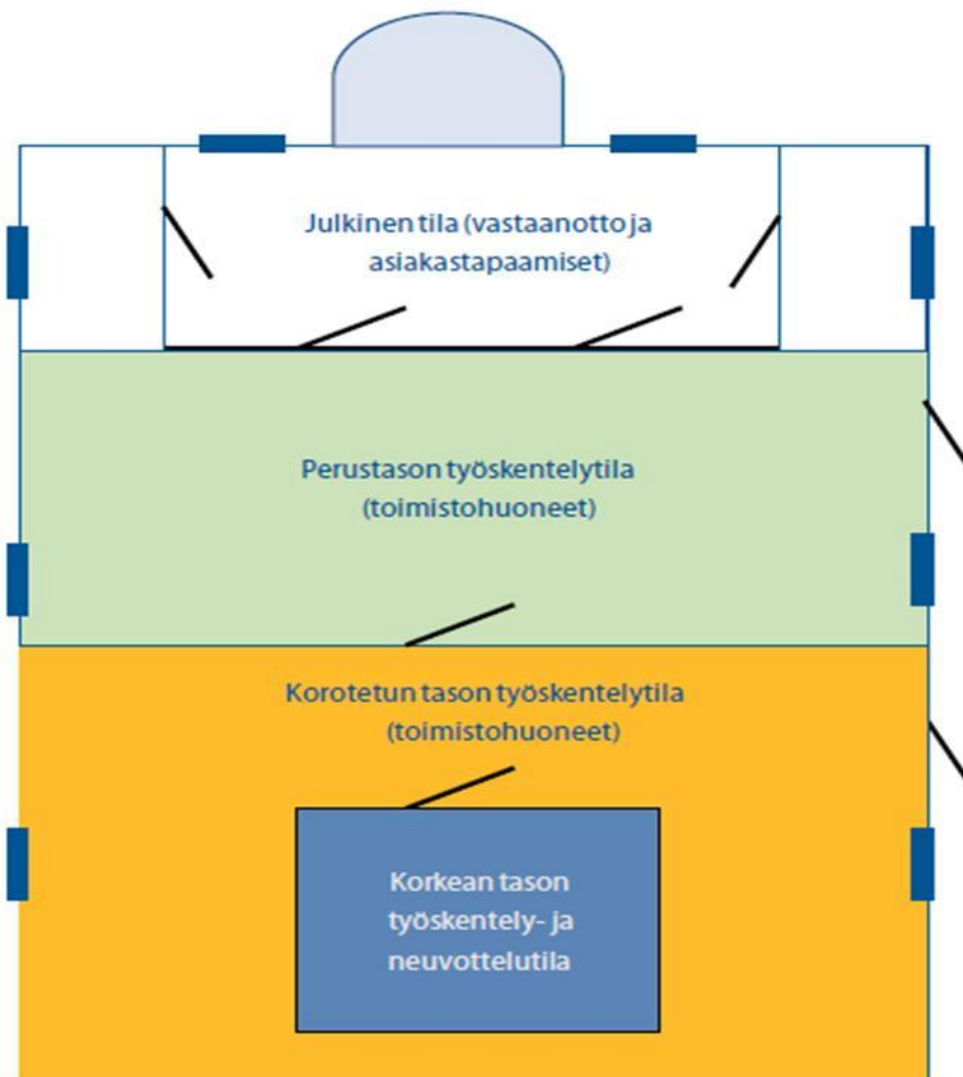
Luokitteluperusteina käytetään tiedonluokitteluperusteita organisaatioiden toiminnot huomioiden. Julkisuuslain (621/1999) 24 §:ssä kerrotaan salassa pidettävät asiakirjat, ja tietoturvallisuusasetuksen (681/2010) 8 §:ssä on säännökset, joiden perusteilla tulee määritellä salassa pidettävien asiakirjojen luokitus. (Vahti, 2013, 21.)

Turvallisuusvyöhykejako valtionhallinnon toimitiloissa jaetaan tiloihin, joissa tietoa käsitellään sekä tiloihin, joissa tietoa säilytetään tarkoituksena tiedon suojaaminen perustuen tiedon suojaustasoluokitteluun. On hyvä tässä yhteydessä huomioda, ettei julkisten asiakirjojen käsittely vaadi mitään erityisiä turvatoimia, kuten ei myöskään IV suojaustasoon luokitellun aineiston satunnainen käsittely. (Vahti, 2013, 21.)

Vahti-ohjeen mukaan (2013, 21) tilalla tarkoitetaan yksittäistä huonetta ja huoneista koostuvia kokonaisuuksia. Tilat on jaettu suojaustasojen mukaan neljään luokkaan ja jokaisella tasolla on oma värikoodi (Kuva 11).

Yleisellä tasolla katsottuna valtionhallinnon toimitilavaatimuksista voidaan erottaa rakenteelliset vaatimukset, joiden osalta kansainväliset vaatimukset ovat melko yleisluonteisia. Tilojen lukituksen, kulunvalvonnan ja henkilöstöön liittyvän valvonnan osalta yksityiskohdat määritellään vain kansallisissa vaatimuksissa. Tilojen lukituksen tulee olla hoidettu siten, että henkilöillä, joilla ei ole pääsyä, ei ole mahdollisuutta päästä tilaan. Lukitus onkin näin ollen yksi kulunvalvonnan keino ja tärkein asia, jolla mahdollistetaan vyöhykejaon toteuttaminen. Tilaan, joka on määritelty vyöhykejaon mukaan korotettuun tai korkeaan tasoon, ei saa olla kulkua ilman myönnettyä oikeutta eikä ilman sähköistä kulunvalvontajärjestelmää. Näissä tiloissa eivät esimerkiksi vieraat tai huoltohenkilökunta saa liikkua ilman valvontaa. (Vahti, 2013, 23.)

Esimerkki toimipisteen turvallisuusvyöhykekartasta

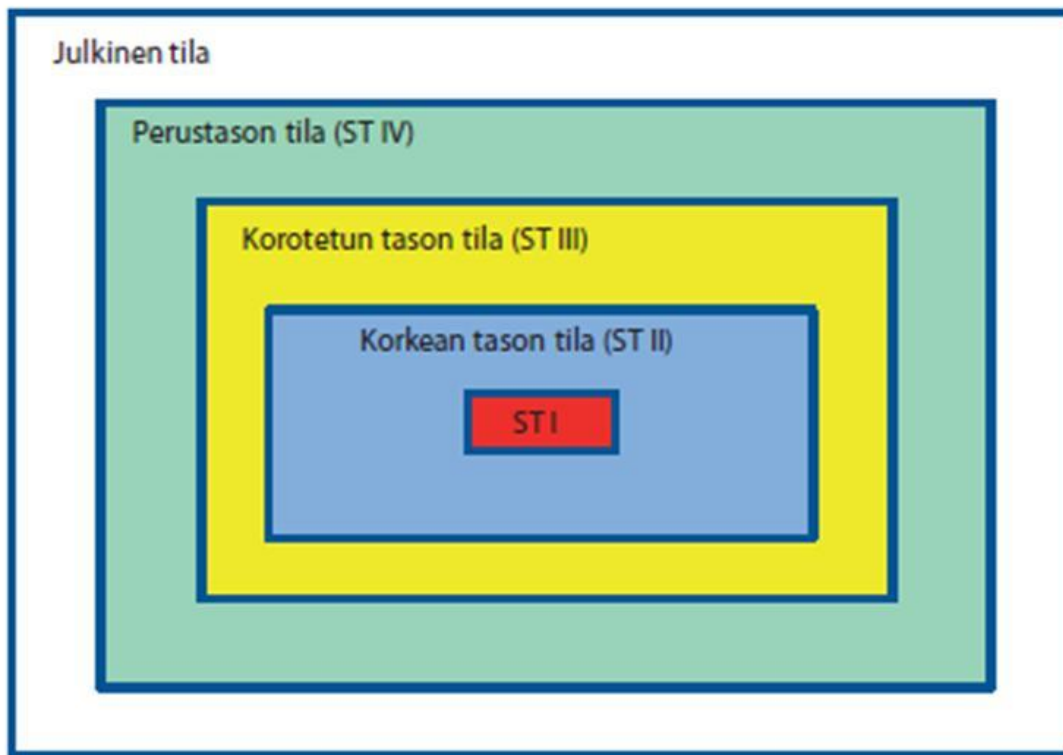

Kuva 11: Vyöhykekarttamalli (Vahti 2013)

Perustasolle saapumisesta lähtien henkilö pitää olla tunnistettavissa, ja asiattomilta tulee estää pääsy alueelle. Korkeimman tason tiloja tulee valvoa lokikirjausten avulla. Vieraina pidetään muun muassa ulkoisten palveluiden tuottajia, jotka käyvät vain harvoin tiloissa. Ulkoisten palveluiden tuottajien säännöllisesti tiloissa käyvät henkilöt (kuten siivoojat) pitää hyväksyttää etukäteen esimerkiksi turvallisuudesta vastaavan henkilön toimesta. Kuvallinen henkilötunniste on käytössä vakituisella henkilöstöllä, ja saavuttaessa vihreälle alueelle (Kuva 12) käytössä tulee olla oma kulkutunniste tai avain. Kohteen turvallisuusohjeet määrittelevät ylempille tasoille pääsystä henkilöstön itsenäisesti liikkua tilassa. Sinisen vyöhykkeen alueelle olevia kulkutunnisteita tai avaimia ei saa luovuttaa ulkopuolisille palveluntuottajille eikä vieraille. Korotetun tason tiloista lähtien on otettava huomioon kansainvälisten vaatimusten mukaisesti sähkömagneettisen hajasäteilyn uhka. (Vahti, 2013, 23.)

Tiedon ja asiakirjojen säilytysjärjestelmät sekä niihin liittyvät vaatimukset löytyvät kansainvälisistä ja kansallisista ohjeista. Tietoa, joka on luokiteltu IV suojaustason mukaan, on mahdollista säilyttää lukitussa laatikossa tai kaapissa, mikäli tila on kattavasti muilta osin suojattu. III suojaustason materiaalin säilytyspaikan on oltava kassakaappi, joka vastaa vaatimuksia tai holvin samat kriteerit ovat II suojaustason materiaalilla. (Vahti, 2013, 23.)

Turvallisuusvyöhykkeiden väritunnukset

Kuva 12: Turvallisuusvyöhykemalli (Vahti, 2013)

3.5 Turvallisuuskulttuuri

”Laadukkaan turvallisuuskulttuurin luomisessa ja arkipäivän turvallisuudessa onkin paljolti kyse ihmisten kannustamisesta sekä sitouttamista muutokseen ja sen hallintaan. Se jos mikä tuottaa turvallisuutta! Hyvin toimivan turvallisuuden perimmäinen tarkoitus on tuoda vapautta ja rohkeutta tehdä uusia asioita uudella tavalla. Menestyjät siis uskaltavat turvallisesti.” (EK, 2018.)

Miten olemmekaan tulleet turvallisuuskulttuurin pariin ja aloittaneet puheen siitä osana keskustelua yritysten turvallisuutta? Yhtenä tärkeänä edellytyksenä on ollut yleisellä tasolla kulttuurinäkökulman mukaan tuominen keskusteluun. 1980-luvun puolivälin aikoihin nähtiin kulttuurin tutkimuksen kukoistavaa aikaa organisaatioiden tutkimuksessa. Psykologeja,

sosiologeja ja antropologeja voidaan pitää uranuurtajina alalle sopivassa tieteellisessä tutkimuksessa. (Tukes, 2000, 8.)

Juuri turvallisuuskulttuurin käsite siis syntyi käytännön sanelemista lähtökohdista. Onnettomuuden syntyyn vaikuttaa yksittäisen ihmisen inhimillisistä virheistä yhtä lailla kuin teknisistä vioista. Turvallisuuskulttuuri-käsitteen tarkoitus olikin saattaa tietoisuuteen onnettomuuksien syntyyn mahdollistavat tekijät, kuten johtaminen, työyhteisöön ja organisaatioon liitokset myös yhteiskuntaan kytkettävät asiat voivat vaikuttaa onnettomuuksien syntyyn. (Reiman, Pietikäinen, Oedewald, 2008, 18.)

Miten turvallisuuskulttuuria tulisi selittää ja miten sitä pystyisi parhaiten määrittelemään. Yleisesti puhutaan, että kulttuurissa on monia eri tasoja. Asian parissa olevilla onkin taipumus painottaa tasoja eri tavalla. Tasoja on siis helposti havaittavista täysin tiedostamattomiin tasoihin. Turvallisuuskulttuurin käsitettä onkin määritelty esimerkiksi sen perusteella, onko organisaatiota itseään pidettävä kulttuurina vai nähdäänkö kulttuuri yhtenä muuttuvana osana organisaatiota, kun sitä tarkastellaan sosiaalisessa muodossa. (Tukes, 2000, 15.)

Eri tieteenaloilla turvallisuus- ja organisaatiokulttuuria on määritelty useilla eri tavoilla. Puhuttaessa organisaatiokulttuurista sen katsotaan rakentuvan arvoista, joita pidetään melko pysyvinä. Samoin myös olettamuksista ja tavoista sekä perinteistä ja käytänteistä, jotka henkilökunta jakaa yhdessä, perehdyttävät uusille työntekijöille ja jatkavat sukupolvelta toiselle. Jopa käsitystä jonkin tietyn ihmisjoukon ajatusta oikean ja väärän suhteesta on esitetty määräävänä tekijänä juuri organisaatiokulttuurissa. Kun tarkastelemme turvallisuuskulttuuria, tarkoitetaan käytäntöjä ja vaikutusta, joilla otetaan huomioon keinot riskeihin ja ei-toivottuihin tapahtumiin liitettäessä. Lisäksi tulee ottaa huomioon se turvallisuuden taso, jonka organisaation johto on valmis sietämään. Yhdessä organisaatio- ja turvallisuuskulttuurista puhuttaessa voidaan todeta näiden sisältävän osaksi toisiinsa liittyviä inhimillisellä tasolla olevia piirteitä. (Paasonen, 2012, 67-68.)

Turvallisuuskulttuuri on mahdollista kiteyttää taidoksi ja haluksi käsittää turvallisuutta. Turvallisuus olisi hyvä ymmärtää organisaatioissa sellaiseksi muodoksi, joka muuttuu ja joustaa tarpeiden mukaan mahdollistaen organisaation halun toimia turvallisuutta edistäen. Lisäksi myös kykyä turvalliseen toimintaan sekä torjua vaarojen täyttymistä. Turvallisuuskulttuurin voidaan esittää sisältävän psykologisia elementtejä ja sosiaalisia rutiineja. Turvallisuuskulttuurin lähestymistapoja on monia eli voidaan arvioida psykologiaa hyväksi käyttäen tai käsitellä sosiaalisena toimintana ihmisten kesken. (Paasonen, 2012, 70-71.)

Jos lyhyesti tarkastelemme, miten onnettomuuksien aiheuttajia on selvitetty yksilön tasolla osana organisaation toimintaa, on mahdollista saada selville yksittäisen ihmisen tahtoa menetellä annettujen turvallisuusohjeiden mukaisesti ja sen myötä menettelyn vaikutusta

turvallisuuskulttuuriin organisaatiossa. Tämän-kaltaisella tutkimuksella siis voidaan selvittää, miten vakiintuneet toimintatavat organisaatiossa saattavat vaikuttaa onnettomuuksien syntyyn, kun vastakohtana kuitenkin on haluttu muokata toimintatapoja päinvastaiseen suuntaan. Näin ollen on tarpeen todeta, ettei yksilön tekemisiä osana organisaation toimia voida pitää kokonaan järkiperaisina. Tämän voi nähdä vaarana, varsinkin uusien työntekijöiden perehtyessä organisaation toimintakulttuuriin, jolloin ei vaaraa aiheuttaviin tapoihin ei ole helppoa puuttua. (Paasonen, 2012, 71-72.)

Tarkasteltaessa turvallisuuskulttuurin muutosta, sen kehittymistä voidaan pitää vaiheittaisena. Vahinkojen seurauksiin jälkikäteen reagoiva tapa edustaa turvallisuuskulttuurin näköpiiristä katsottaessa juuri alinta kehitystasoa, kun taas edistyneempänä tapana pidetään tapaa toimia ongelmia ennakoiden ja halua saavuttaa parempi turvallisuuskulttuurin taso jatkuvalla kehittämisellä. Tasoja voidaan ymmärtää ja verrata myös siihen, miten ihmisten käyttäytymistä ymmärretään turvallisuuteen vaikuttavina elementteinä, kuin myös asenteiden vaikutusta. (Tukes, 2000, 25.)

Turvallisuuskulttuurin kehittämistapoja on hyvä miettiä: organisaation on tarpeellista hahmottaa, miten turvallisuuskulttuuria voi kehittää. Keinoja ja näkemyksiä kehittämiseksi on monia. Siihen, mihin turvallisuuskulttuurin osiin ja tasoihin halutaan kehitystä kohdentaa, voidaan tehdä raaka jako. Keskittyä voidaan siis henkilöstön käyttäytymiseen, johtamisjärjestelmään tai johonkin määrättyyn toimintoon kokonaisvaltaisemmin. (Tukes, 2000, 31.)

Turvallisuuskulttuuria pitää pohtia hyvin monesta perspektiivistä. On hyvä ottaa huomioon, miten työtyytyväisyyttä on tarkasteltava psykologisena ja yksilöllinen asiana. Ryhmässä toimintaa taas on mahdollisuus tarkastella organisaation näkökulmasta tai vaihtoehtoisesti sosiologisella tasolla. Yhtenä hankaluutena pidetään sitä, ettei tunnistettua turvallisuuskulttuuria yleisesti hyväksytyä määritelmää ei ole olemassa, koska epäselvistä teorioista ei ole päästy yhteisymmärrykseen. Lähes kaikki kehittämishankkeet, joita turvallisuuskulttuurista on olemassa, keskittyvät turvallisuuskriittisiksi toimialoiksi luokitelluille aloille, kuten ydinvoimaloihin, raideliikenteeseen ja öljy- ja kemianteollisuuden aloille. Näiden alojen turvallisuusvaatimukset ovat siis aloja, joilta vaaditaan minimissään jonkintasoisia turvallisuuteen liittyviä toimenpiteitä. (Paasonen, 2012, 74-75.)

Organisaatioiden turvallisuuskulttuurin mittaaminen ei ole yksin kertaista, koska kattavaa määriteltyä mittaria ole olemassa. Jollain tasolla turvallisuuskulttuuria voidaan mitata sellaisten faktoreiden kautta, joiden avulla voidaan kuvitella heijastavan kulttuuria. Näitä faktoreita voidaan jakaa helposti aistittavien toimintojen kulttuurin tasojen mukaan, kuten organisaation johtamismalli tai henkilöstön toiminta, sekä tietoisten ja tiedostamattomien elementteihin. (Tukes, 2000, 50.)

Kuva 13: Yksinkertainen asennemalli (TVO, 2016.)

Turvallisuuskulttuuri tarkoittaa Teollisuuden voimalla käytännössä PATA-periaatteen mukaan toimimista (Kuva 13). Tämän periaatteen mukaan työssä ensin pysähdytään, sitten ajatellaan, minkä jälkeen vasta on aika toimia, ja viimeisenä arvioidaan. Työntekijöitä rohkaistaan ilmoittamaan epäkohdista, ja ilmoituskyynnys halutaan pitää matalana yhtiön toimesta. (TVO, 2016)

Turvallisuuskulttuuriin kohdistuvilla periaatteilla voidaan parantaa turvallisuuskulttuuria eli sovittuja toimintatapoja ja ohjeita tulee noudattaa ehtoitta. Jokaisen tulee huolehtia siitä, että työskentelytavat ja olosuhteet ovat turvallisia itselle ja työkavereille. On hyvä pysähtyä miettimään ennen toimeen ryhtymistä ja pyrkiä arvioimaan seurauksia, mitä toiminnasta voi syntyä. Mikäli havaitaan epäkohtia tai ongelmia, niistä tulee ilmoittaa saman tien. On tärkeää kehittää ilmapiiri sellaiseksi, että asioista on mahdollista ilmoittaa ilman huolta syyllistämistä. Toimintojen kriittinen tarkastelu sekä parantaminen ovat osa pysyvää kehitystä. (TVO, 2016.)

4 Tutkimusmenetelmät

Olemme toteuttaneet tämän opinnäytetyön kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimusmenetelmässä tarkastellaan merkitysten maailmaa, joka on ihmisten välinen ja sosiaalinen. Merkityskokonaisuudet siis ilmenevät juuri ihmisistä lähtöisin päätyen ihmisiin tapahtumina, kuten toimintoina, ajatuksina kuten myös päämäärien asettamisina ja yhtä lailla yhteiskunnan rakenteissa. Kuvaukset ihmisen omiin kokemuksiin ovatkin tavoitteena. Laadullisen tutkimusmenetelmän toteutukseen kuuluu aina kysymys: mitä merkityksiä tutkimuksessa tutkitaan? Tämä kysymys asettaa tekijöille täsmennyksen, ovatko tutkittavat merkitykset kokemuksiin vai käsityksiin liittyviä. (Vilka. 2005, 97.)

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa kohdetta halutaan tutkia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Lähtökohtana onkin autenttisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tarkoitus pyrkiä löytämään ja paljastamaan ennemminkin tosiasioita kuin varmentaa jo olemassa olevia väitteitä. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 2009, 161.)

Tässä työssä olemme keränneet tietoa kirjoitetuista, sähköisistä lähteistä ja lakipykälistä sekä haastatteleamalla turvallisuusalan ammattilaisia. Toimiminen turvallisuudesta vastaavana oman yksikön toimitiloissa on myös antanut perustan tiettyjen asioiden tarkasteluun, ja analysointiin. Tutustuminen valtion hallinnoimiin rakennuksiin antoi meille varsin kattavan kuvan, siitä miten tärkeässä osassa kulunvalvonta on riskienhallinnassa. Laadullisen tutkimuksen piirteitä noudattaen eli valitaan kohdejoukko asianmukaisesti, eikä valitsemalla sattumanvaraisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.) Olemme siten tarkoin valinneet tutkimukseen valitut haastateltavat henkilöt.

Opinnäytetyön rinnalla työstämme kohdeorganisaatiolle kulunvalvonnan suunnitelman, ja siitä laaditaan koulutuspaketti henkilöstölle. Tämän opinnäytetyön laadullisen tutkimuksen mukaisten tiedonkeruumenetelmien kautta toteutetun työn avulla pystymme hyödyntämään kohdeorganisaation riskienhallintaa parantaen sitä. Kvalitatiiviselle tutkimukselle ominaisia piirteitä on se, että tutkimuksen luonne on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja aineistoa kootaan normaalissa ja autenttisissa tilanteissa. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

4.1 Kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsaus valottaa opinnäytetyön aihepiiriä kokonaisuudessaan. Sen tarkoitus on osoittaa, miten paljon ja millaista tutkimustietoa on olemassa. Kirjallisuuskatsauksen tarkoitus on edelleen esittää, mitä näkökulmia aiheesta on aiemmin esitetty ja miten sitä on tutkittu, sekä miten nykyinen tutkimus liittyy edellisiin tutkimuksiin ja aineistoihin. (Hirsjärvi, ym. 2009, 121.)

Kirjallisuuden ja kirjoittajien analysointi antaa perustan työlle. Tässä opinnäytetyössä on käytetty pääasiassa teoksia, jotka käsittelevät riskienhallintaa ja kulunvalvontaa. Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on selvittää kulunvalvontaan ja riskienhallintaan liittyviä termistöjä lainsäädännön ja olemassa olevien riskienhallintaan liittyvien kirjallisten lähteiden kautta. Turvallisuuskulttuurin teoriaa tullaan selventämään muutamien olemassa olevien kirjallisten lähteiden avulla, mutta tarkemmin emme tässä kohden paneudu laajoihin käyttäytymisen psykologiaan liittyvään aineistoon.

4.2 Haastattelut

Kun tutkimusta toteutetaan laadullisella tutkimusmenetelmällä, aineistoa voidaan kerätä monella eri tavalla. Ihmisten kokemukset elämässä tuottavat materiaalia, kertoen laadusta, jota he ovat kokeneet. Tutkimusaineistoksi valitaan usein ihmisten kokemukset puheen muodossa, jolloin tutkittava aineisto kerätään haastatteluina. (Vilka, 2005, 100.)

Sen, mitä tiedonkeruumenetelmiä valitaan, on aina oltava perusteltua, joten haastattelua ei tule valita menetelmäksi ilman pohdintaa. Haastattelua on pidetty kvalitatiivisessa

tutkimuksessa päämenetelmänä. Etuna haastattelussa onkin aineiston keruun joustavuus, ja sitä on mahdollisuus säätää tilanteen mukaan. (Hirsjärvi, ym. 2009, 205.)

Edelliseen tietoon perustuen olemme valinneet haastattelut tässä opinnäytetyössä käytettäväksi menetelmäksi. Haastatteluilla pyrimme selvittämään, millaisia tarpeita kohdeorganisaatiolla on kulunvalvonnan parantamiseksi, sekä parantamaan riskien hallintaa. Haastatteluiden avulla pyrimme selvittämään myös kulunvalvonnan merkitystä riskien hallinnassa sekä sitä, miten eri toimijat kokevat kulunvalvonnan omassa työssään. Haastatteluista saadun tiedon perusteella pystymme vertaamaan kirjallisuudesta saatua tietoa käytäntöihin ja kokemukseen vertaamalla.

Haastattelun muotoja on monia. Haastattelut ovatkin yhdyntyyppistä keskustelua, joissa haastattelija kuitenkin ohjaa keskustelua. Haastattelu on systemaattista tiedonkeruuta, joilla pyritään saamaan mahdollisimman luotettavaa ja pätevää tietoa, joka palvelee tutkimusta. Kirjallisuudessa tutkimushaastattelu on jaoteltu useisiin ryhmiin. Tavallisesti jako tehdään sen mukaan, miten haastattelutilanne on rakennettu. Teemahaastattelulle ovat tyypillisiä aihepiirit, eli teema-alueet ovat tiedossa, vaikka kysymyksiltä puuttuu tarkka muoto, eikä järjestystä ole määrätty (Hirsjärvi, ym. 2009, 207-208). Tähän opinnäytetyöhön valittiin teemahaastattelu, koska se palvelee parhaiten tavoitteita, joita tekijöillä on.

Haastatteluita on mahdollista tehdä yksilö-, pari- tai ryhmähaastatteluina. Näitä muotoja voidaan käyttää myös toisiaan täydentävinä. Yleisimmin käytetään yksilöhaastattelun muotoa (Hirsjärvi, ym. 2009, 210). Tässä opinnäytetyössä olemme toteuttaneet haastattelut yksilöhaastatteluina.

4.3 Havainnointi

Havainnoin valitsemista laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmäksi Tuomi ja Sarajärvi (2009) perustelevat nostamalla neljä kohtaa esille kirjassa Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Havainnointi on tiedonhankkimismenetelmänä perusteltua tutkittaessa asiaa, josta ei tiedetä juuri mitään tai tietoa ei ole ollenkaan. Toisena asiana kirjassa nostetaan esille havainnoinnin mahdollisuus liittää muilla tiedonkeruumenetelmillä saatu tieto yhteen. Havainnointi auttaa näkemään asiat oikeissa yhteyksissä. On myös todisteita, joiden mukaan on pystytty osoittamaan haastattelun tuovan esille asiaan liittyvät normit ennemmin kuin käytöksen, joten havainnoimalla on mahdollisuus perehtyä käytökseen. Viimeisenä kohtana havainnoin puolesta Tuomi ja Sarajärvi (2009) mainitsee havainnoinnin monipuolistavan tutkittavasta ilmiöstä saatua tietoa.

Havainnointi on jaettavissa tiedonkeruumenetelmänä piilohavainnointiin, jota käytetään harvoin, havainnointiin ilman osallistumista, osallistuvaan havainnointiin ja osallistavaan havainnointiin. (Tuomi, ym., 2009, 81.)

Laadullisen tutkimuksen toinen yleisesti käytetty tiedon hankinnan metodin on havainnointi. Ainoana aineiston hakuun käytettynä keinona havainnointi onkin haasteellinen, ja luontevaa kuin myös tuottavaa onkin yhdistää juuri haastattelut ja havainnointi aineistonkeruumenetelminä. Kun tutkittavasta ilmiöstä ei tiedetä paljoakaan tai ei lainkaan, havainnointia pidetään hyvänä keinona hankkia tietoa. Havainnointia käytettäessä on mahdollista paremmin kytkeä muita keinoja, joita on käytetty aineiston keruuseen. Havainnointi helpottaa asioiden näkemistä oikeissa yhteyksissä. Havainnointi saattaa myös paljastaa haastatteluissa saadun tiedon ristiriitoja tai selventää käyttäytymistä tutkittavasta teemasta. Havainnoilla tutkittavaa aineistoa voidaan monipuolistaa. (Tuomi, ym. 2009, 81.)

Tässä opinnäytetyössä yhdeksi tiedonkeruumenetelmäksi valittiin havainnointi, koska sen katsottiin tukevan hyvin juuri haastatteluilla saatua tietoa. Olemme koonneet tähän työhön tekemiämme havaintoja pidemmältä ajalta, koska tähän työhön sopiva havainnointi liittyy läheisesti omaan työyhteisöön ja olemme seuranneet käytänteitä jo pidempään. Tämän lisäksi järjestimme erikseen juuri havainnointiin suunniteltuja tilaisuuksia.

5 Haastattelut

Henkilöhaastattelut toteutettiin alkuvuodesta 2018 tammi- ja helmikuun aikana. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluna, mihin meni aikaa noin puoli tuntia. Muutamalle haastateltavalle lähetimme myös kysymykset sähköpostilla, joihin he saivat vastata itse ajanpuutteen vuoksi, joten teimme sähköpostihaastattelun. Lähetimme kaikille haastateltaville sähköpostia, jossa kerroimme, keitä olemme, mitä olemme tekemässä ja tiedustelun halukkuudesta osallistua kysymysten vastaamiseen. Samalla kysyimme jo heti alussa suostumusta nimen ja työpaikan käyttämiseen. Yksi haastateltavista halusi pysyä anonyyminä, joten päätimme, että emme tule tekstissä mainitsemaan kenenkään haastateltavan nimeä, eikä yksilöityjä tietoja organisaatiosta kenenkään osalta. Haastattelimme tässä työssä kuutta turvallisuustoiminnan ammattilaista, joista osa työskentelee julkisella, osa yksityisellä alalla.

Haastattelurunkona käytimme seuraavia kysymyksiä:

1. Minkälaisissa tehtävissä työskentelet tällä hetkellä?
2. Kuinka kauan olet ollut turvallisuusalalla ja minkälaisissa tehtävissä?
3. Miten näet, että kulunvalvonta olisi paremmin hyödynnettävissä työpisteesi ja työtilasi turvallisuuden kehittämisessä?
4. Kuinka mielestäsi kulunvalvonta on muuttunut menneen 10 vuoden aikana ja miten se on vaikuttanut liikkumiseesi ja työtehtäviesi hoitoon?
6. Mitä haasteita toimintaympäristö asettaa kulunvalvonnalle?
7. Mitä haasteita koet tarpeelliseksi luotaessa tulevaisuuden kulunvalvontaa?
8. Miten tärkeänä näet henkilöstön kouluttamisen kulunvalvontaan osana riskienhallintaa ja miten koulutusta olisi hyvä toteuttaa?
9. Onko jotain, mitä haluaisit lausua kulunvalvonnasta kokemukseesi perustuen?

5.1 Asiantuntija 1

Turvallisuusasiantuntija on työskennellyt poliisihallinnossa reilusti yli 30 vuotta. Poliisilaitoksen turvallisuuspäällikön tehtävissä hän aloitti noin kolme vuotta sitten. Asiantuntija on niin sanottu pitkän linjan poliisi ja hän on toiminut perustyössä, työnjohtotehtävissä sekä päällystö- ja päällikkötehtävissä. **Päällikkötehtävien** vastuisiin ovat kuuluneet myös organisaatioturvallisuusasiat. Asiantuntija on työskennellyt myös kaupungin turvallisuus- ja valmiusyksikössä.

Asiantuntija pitää erittäin tärkeänä, että yrityksillä pitäisi olla omat kokoontumis- ja neuvottelutilat jotka sijaitsevat niin sanotusti neutraalilla, kulunvalvottujen tilojen ulkopuolella, jossa erilaiset ulkopuolisten henkilöiden tapaamiset voitaisiin järjestää, näin vältettäisiin riskejä, eikä haitata operatiivista toimintaa. Asiantuntijan mielestä kulkuoikeuksia ja pääsyä tulee rajata virka-ajan ulkopuolella tiettyihin tiloihin riskilähtöisesti nykyistä laajemmin. Samoin olisi hyvä tarkistaa kulunvalvonnan lokitietoja säännöllisesti vuosittain ja tarvittaessa muutoinkin; tämä on osa sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa.

Kymmenen vuoden aikana on tapahtunut paljon kehittymistä parempaan suuntaan. Vuonna 2012 organisaatiomuutoksessa lakkautettiin Kaartin, Pikku Roban ja Itäkeskuksen poliisiasemat ja Helsingin poliisilaitoksen toiminta keskitettiin Pasilaan. Ennen keskittämistä oli kulunvalvonta vanhoissa tekniikaltaan ja rakenteeltaan erilaisissa kiinteistöissä kirjavaa. Organisaatio muutoksen jälkeen, kun toimintoja on keskitetty Pasilaan, turvallisuus- ja

turvatekniikka on paremmalla tasolla kuin aikaisemmin. Kulunvalvonta siis tehostui, kun henkilöstöä, toimintoja ja palveluita keskitettiin samaan paikkaan, remontoituihin tiloihin.

Riskienhallinnan kannalta haasteena asiantuntija pitää, sitä miten vanhojen toimitilojen turvallisuuskulttuuriin tottunut henkilöstö saadaan muuttamaan omaa käyttäytymistään riskitietoisemmaksi. Toimintaympäristön muutokset ja kohonneet uhat edellyttävät ennakoivaa varautumista ja riskienhallintaa niin strategisella, toiminnallisella kuin yksilölliselläkin tasolla. ”Tekniikka on apuväline uhkien torjunnassa, mutta ihmisten oikea toiminta on ratkaisevassa asemassa”, toteaa asiantuntija.

Yksi kulunvalvonnan haasteista asiantuntijan mukaan on se, että kulkua pitää rajoittaa, mutta kulkuoikeuksia pitää olla myös riittävästi häiriö-, vaara-, onnettomuus- ja uhkatilanteissa. On muistettava, että esimerkiksi tulipalotilanteessa jokaisella työntekijällä on lakisääteinen velvollisuus auttaa ja pelastaa muita vaarassa olevia henkilöitä sen mukaan kuin pystyy, ja tämä taas puoltaa laajoja kulkuoikeuksia.

Samoin haasteena asiantuntija pitää niin sanotusti erityissuojattuja tiloja. Ellei näitä ole selkeästi määritelty, saattaa tiloihin olla kulkuoikeuksia niillä, joille ei sitä pitäisi olla. Haasteena hän pitää myös sen, että turvallisuusvyöhykkeet pitää olla selkeästi määritelty. Turvallisuusvyöhykkeet pitää määritellä uudestaan varsinkin silloin, kun tiloissa on tehty saneerauksia. Samoin silloin kun työntekijän työtehtävät muuttuvat toisiksi, on muutokset kulkuoikeuksiin ja turvallisuusvyöhykkeisiin tehtävä tarvittaessa työntekijän osalta.

Tulevaisuuden haasteena asiantuntija näkee kulkemisen sisään ja ulos. Nykyään henkilöstö kulkee yhdessä ovesta sisään, ja ainoastaan yksi henkilö käyttää tagia ja tunnistautuu sisään tultaessa. Kulkemisen pitäisi tapahtua yhdestä ovesta ja yksi henkilö kerrallaan tunnistautuen omalla tagilla. Menettelyn tulisi olla sama talosta poistuttaessa. Tällöin tiedettäisiin, keitä henkilöitä talossa kulloinkin on. Nämä tiedot ovat erittäin tärkeitä muun muassa pelastusturvallisuuden kannalta. Nykyisin monien ulko-ovien käyttö synnyttää viikoittaisia riskitilanteita. Ulkopuolisten henkilöiden pyrkiminen/pääsy tiloihin henkilökunnan kanssa voitaisiin estää samalla. Järjestely voitaisiin toteuttaa rakenteellisilla ja teknisillä ratkaisuilla sekä henkilökunnan ohjeistuksella.

Jos mietitään ulkoalueita, niin haasteena monessa kaupungissa olevassa rakennuksessa on se, että ei ole suoja-alueita, koska rakennukset ovat jalkakäytävässä kiinni. Esimerkiksi suoraan jalkakäytävälle/ajoradalle avautuvat autohallin nosto-ovet vaativat kalliita teknisiä ja rakenteellisia muutoksia turvallisuuden varmistamiseksi.

Ideaali tavoitetila olisi, että sähköisellä kulkuavaimella avattavista sähkölukoista päästäisiin oikeaan kulunvalvontajärjestelmään. Tekniikka kehittyy nopeasti ja seuraavassa

kulunvalvontajärjestelmän päivityksessä 5-10 vuoden sisällä tavoitetaan saatetaan päästä, kun hinnatkin laskevat.

Koulutusta asiantuntija pitää erittäin tärkeänä, sillä ennakoiva riskienhallinta/varautuminen on kriittinen menestyksen tekijä suorituskyvyn kannalta. Turvallisuusohjeiden noudattaminen, keskustelu toimitilojen turvallisuudesta, riskien tunnistamisesta, ilmoittamisesta ja ensitoimiin ryhtymisestä pitää saada osaksi päivittäisjohtamista. Lähiesimiehet ovat oman henkilöstönsä parhaita valmentajia, sparraajia, kaikessa. Heillä on paras mahdollisuus vaikuttaa asenteisiin mm. toimimalla itse esimerkillisesti. Henkilöstö ymmärtää, että asiat, joihin esimiehet kiinnittävät toistuvasti huomiota, ovat tärkeitä henkilöstön jäsenet alkavat näin ollen vähitellen muuttaa käyttäytymistään - ja asennettaan. Asiantuntija lisää vielä, että: ”Kulttuuri ja toimintatavat muuttuvat vasta, kun ihmisten ajattelu ja suhtautuminen asioihin muuttuvat”.

Lopuksi asiantuntija toteaa, että ”luottamus on hyvä, mutta kontrolli on paras”. Tällä hän tarkoittaa muun muassa sitä, että työpaikoilla on aina yliuteliaita henkilöitä, jotka ”hiippailevat” rakennuksessa ja etsivät reikiä, joista voisi mennä tiloihin, joihin heillä ei ole mitään asiaa. Tästä syystä on tärkeää rajoittaa kulkua mahdollisimman suppeaksi erityissuojatuissa ja esim. arkaluontoisissa henkilö- ja muita tietoja sisältävissä tiloissa/toiminnoissa.

5.2 Asiantuntija 2

Asiantuntija toimii turvallisuuspäällikkönä ja tehtäviin kuuluvat tällä hetkellä ministeriön ja sen alaisen hallinnonalan riskienhallinnan, organisaatioturvallisuuden, tieto- ja kyberturvallisuuden ohjaus ja kehittäminen. Lisäksi hänen toimialaansa kuuluvat myös poikkihallinnollinen, kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö. Asiantuntija kertoo myös, että ammatillisella foorumilla hänet on kutsuttu kansainvälisen ASIS-turvallisuusorganisaation CSO-Center ryhmään. Hän kertoo, että on työskennellyt koko työuransa turvallisuusalalla ja turvallisuusviranomaisessa.

Asiantuntija kertoo, että juuri nyt hän työskentelee rakennuksessa, joka on vastikään peruskorjattu. Koska paikka on haastava, kulunvalvonta on suunniteltu erittäin huolellisesti, ja tilat on jaettu turvallisuusvyöhykkeisiin. Tämä tarkoittaa, että kaikilla henkilöillä on kulkuoikeusryhmät ja heille on tarkoin määritelty tilat, joissa voivat kulkea. Kulunvalvonta ei asiantuntijan mukaan ole muuttunut käyttäjien kannalta muuten kuin että lukijoiden ja tunnisteiden ulkonäkö on muuttunut. Hän kuitenkin kertoo, että teknisellä puolella muutoksia on tullut jonkin verran. Asiantuntija mainitsee esimerkkinä syötteiden samanaikaisten arvioinnin, kuten ajoneuvoportilla kulkuoikeuden ja rekisterikilven oikeustietojen yhdistämisen. Toisaalta tietotekninen monimuotoisuus tuo uhkia. Kulunvalvonnan

tietojärjestelmät ovat usein kriittisiä ja niiden voidaan arvioida sisältönsä ja käyttötarkoituksensa puolesta kuuluvan korkean (ST III) tietoturvatason järjestelmiin. Silti niiden alustat, ohjelmistot, integraatiot ja toteutus jätetään tarkastamatta ja auditoimatta. Suuri puute, jopa kriittinen ongelma asiantuntijan mukaan on se, että usein kulunvalvonta rakennetaan, asennetaan ja otetaan käyttöön ilman, että varmistetaan sen turvallisuus, penetroitavuus ja liittyminen muihin järjestelmiin.

Haasteista kysyttäessä asiantuntija toteaa, että toimintaympäristön on tuettava rakenteellisten ratkaisujen puolesta kulunvalvontaa. Toisaalta kulunvalvontaa on olemassa muun muassa toiminnan turvallisuutta varten. Jos kulunvalvonta ulkokehällä todetaan riittäväksi, on asia siltä osin kunnossa. Oleellista on tunnistaa tarve ja tehdä päätökset sen mukaisesti. On myös muistettava, että jos sisätiloissa tehdään kulunvalvontaan, siihen on oltava perusteet. Kulunvalvonta ei ole itseisarvo, vaan perusteet tulevat toiminnan tarpeista. Haasteena hän myös pitää sitä, että kulunvalvonnan todellisuus eroaa suunnittelusta, ja että huonolla toteutuksella aiheutetaan harmia henkilöstölle ja turhia kustannuksia mahdollisille muutostöille. Suunnittelu pitää tehdä heti alussa hyvin ja realistisella tavalla. Tulevaisuuden haasteena asiantuntija näkee sähköisen ja kyberympäristön. Esimerkkinä hän mainitsee sen, että NFC - kelpoisiin mobiililaitteisiin voi asentaa työpaikan kulutunnisteen ja olla käyttämättä annettua tunnistetta. Tämä tuo mukanaan uuden varkausriskin ja uusia, hallitsemattomia mobiililaitteisiin liittyviä riskejä.

Riskienhallinnan ja kulunvalvonnan kouluttamista henkilöstölle erillisenä asiana asiantuntija ei pidä kovin tärkeänä, mutta oikeat toimintatavat, jotka pitävät kulkemisen ja kulunvalvonnan sisällään, ovat koulutuksessa tarpeellisia. Kulunvalvonnan eri tasojen toteutuksen ja integraation tulee olla henkilöstölle mahdollisimman yksinkertaista ja läpinäkyvää.

5.3 Asiantuntija 3

Turvallisuusalan yrityksessä kehityspäällikkönä työskentelevän asiantuntijan työnkuvaan kuuluvat fyysisen ja teknisen turvallisuuden kehitystehtävät. Tehtävät sisältävät turvatekniikan ja fyysisen turvallisuuden laskentaa, suunnittelua ja niihin liittyvien prosessien kehittämistä. Turvallisuusosalalla asiantuntija on työskennellyt 25 vuotta, suurimman osan työurastaan turvallisuustekniikan parissa.

Kehityspäällikkö kertoo, kuinka kulunvalvonnan tekniikka on kehittynyt valtavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Suurin muutos asiantuntijan mukaan on tapahtunut tietoverkossa, joka on vakioitunut osa kulunvalvontaan ja joka mahdollistaa periaatteessa loputtoman laajennuksen ajasta ja paikasta riippumatta. Muutosta ei kuitenkaan ole tapahtunut ns.

perinteisessä kulunvalvonnassa, sillä perus toimintaperiaatteet ovat pysyneet samoina (kuluntunniste vs. oven avaus).

Haasteet kulunvalvonnassa tulevat asiantuntijan mielestä ainoastaan asenteissa. Monilla on edelleen periaatteita, joista ei halua tai osaa luopua. Kulunvalvonnan yksi tarkoitus on ohjata henkilöitä oikeista ovista rakennukseen sisälle ja ulos, ja monet kokevat tämän hankaloittavan omia hyväksi koettuja tapoja toimia. Asiantuntija tuo esille myös rakennusmateriaalit haasteena, sillä nykyisin suositut laajat lasipinnat tuovat haasteita asennukselle ja sitä myötä myös kulunvalvonnalle. Jonkinlaisena haasteena hän pitää myös sitä, että kulunvalvonta ei haittaa päivittäisiä toimintoja. Nämä asiat ovat kuitenkin asiantuntijan mielestä hoidettavissa oikeaoppisella suunnittelulla ja oikealla valinnalla. Samoin kohteen erilaisuus on asiantuntijan mukaan haaste, minkä lisäksi kyseistä alaa ohjaavat standardit tuottavat välillä haasteita. Tulevaisuuden haasteena kulunvalvonnan kehittämisessä tulee olemaan vain ihminen, sillä tekniikka antaa mahdollisuudet melkein mihin tahansa, asiantuntija kertoo. Esimerkkinä hän mainitsee sirun ihon alla, sekä biometriikan, jossa henkilö antaa luvan silmän verkkokalvon kuvan tallentamiseen.

Henkilöstön kouluttamista asiantuntija pitää erittäin tärkeänä. Hän on sitä mieltä, että mitä enemmän toimintoja ja integraatioita rakennetaan kulunvalvonnan päälle, sitä enemmän siitä pitää kertoa ja kouluttaa. Hän ehdottaa koulutuksen tapahtuvan virtuaalipohjaisena ja pakottavana. Koulutus pitää kuitenkin suunnitella siten, että siinä mietitään kenelle, koska, miten ym. koulutus pidetään. Lopuksi kehityspäällikkö mainitsee, että usein kulunvalvonta mielletään ainoastaan sähköiseksi järjestelmäksi, vaikka se koostuu monesta eri osasta. Hän myös mainitsee kehääjattelun ymmärtämisen tärkeyden.

5.4 Asiantuntija 4

Asiantuntija työskentelee organisaatiturvallisuus asiantuntijana, tietoturva- ja tietosuojaaasiantuntijan sekä asiakirjahallinnon asiantuntijatehtävissä poliisilaitoksella, lisäksi hän toimii työsuojeluvaltuutettuna. Työuransa aikana hänen tehtäviinsä ovat kuulunut poliisitehtävien lisäksi turvallisuuskouluttajan tehtävät. Hän on ollut myös asiantuntijatehtävissä niin tietosuojan, tietoturvan tietojärjestelmien kuin rakenteellisen suojauksen parissa.

Asiantuntija näkee kulunvalvonnassa olevan paljon kehittämistä. Hän mainitsee kulunvalvonnan olevan liian monesti vain sähköisen lukituksen käyttämistä. Tämä tarkoittaa, että poistuttaessa rakennuksesta kulkijasta ei jää poistumistietoa mihinkään. Oikein suunniteltuna ja toteutettuna kulunvalvonta lisää kokonaisturvallisuutta, jolloin myös poikkeavissa tilanteissa selviäisi heti, kuinka paljon henkilöitä on ja keitä he ovat.

Asiantuntijan mielestä kulunvalvonta ei ole viimeisen kymmenen vuoden aikana muuttunut paljoakaan, sillä käytännössä ollaan yleisellä tasolla useasti edelleen sähköisen lukituksen tasolla. Ei siis voida puhua kaikista kulunvalvotuista tiloista. Edelleen yhdellä ovenavauksella saattaa mennä useampia henkilöitä samanaikaisesti sisälle, sillä järjestelmä ei vaadi tunnistautumista jokaiselta. Hänen mielestään kulunvalvonta ei rajoita, ei haittaa eikä vaikeuta työntekoa ja se voisi olla kireämpi kuin mitä se tällä hetkellä on.

Haasteina asiantuntija pitää sitä, että vyöhykeajattelua ei ole monissa toimitiloissa otettu huomioon riittävästi rakenteellisissa ratkaisuissa. Samoin tietojen turvallisuus ja toimitilaturvallisuus asettavat kulunvalvonnalle ja pääsynhallinnalle omat vaatimuksensa, ja nämä eivät aina ole kaikkein parhaimpia ratkaisuja tilojen käytettävyyden ja liikkumisen osalta. Haasteina hän pitää myös tilojen ja alueiden käyttäjien erilaisia tarpeita, kokonaissuunnittelua ja pääsynhallinnan kattavuutta sekä ajantasaista ylläpitoa.

Koulutus on asiantuntijan mielestä erittäin tärkeää, sillä kokonaisuuden kouluttaminen antaa vastauksia. Koulutusta pitää antaa riittävästi kaikille, eikä pidä unohtaa ylläpitokoulutusta, sillä se on osa päivittäistoimintaa. Lopuksi asiantuntija sanoo että ”kattavalla ja oikein muotoillulla kulunvalvonnalla ja pääsynhallinnalla luodaan kokonaisturvallinen toimintaympäristö ja olosuhteet tietojen turvallisuudelle, työturvallisuudelle ja toimintojen turvallisuudelle. Liian useasti suunnittelu, toteutuksesta puhumattakaan, jää puolitiehen, syynä joko raha, osaamattomuus, tietämättömyys tai joskus jopa välinpitämättömyys”.

5.5 Asiantuntija 5

Asiantuntija toimii aulavalvomo- ja muissa turvallisuustehtävissä (vartija) poliisilaitoksessa. Hän on aloittanut työskentelyn turvallisuuden parissa vuonna 1999. Hän on työskennellyt kauppakeskuksessa, suurlähetystössä ja Helsinki-Vantaan lentoasemalla. Poliisilaitoksella hän aloitti työt 2006. Asiantuntijan mielestä kulunvalvonta on vuosien saatossa mennyt parempaan suuntaan, tätä nykyä se on sen laatuista, jota sen tarvitseekin olla. Muuttuvat tilanteet saattavat kuitenkin tuoda mukanaan muutoksia ja tarvittavia parannuksia.

Haasteista kysyttäessä asiantuntija kertoo, että oman kokemuksen mukaan kulunvalvonta ei tuo sinänsä haasteita, ainoastaan parannuksia. Haasteet tulevat työntekijöiden puolelta ja siitä, että he eivät välttämättä ymmärrä kulunvalvonnan tärkeyttä ja sen tarkoitusta. Nämä haasteet tulevat pysymään varmasti myös tulevaisuudessa. Asiantuntija pitää henkilökunnan koulutusta kulunvalvonnan osalta hyvänä. Kaikille, niin uusille kuin vanhoillekin työntekijöille kulunvalvonnan idea ja sen tärkeys kiinteistöjen ja henkilöstön turvallisuudelle olisi hyvä toteuttaa esimerkiksi koulutuksen kautta.

5.6 Asiantuntija 6

Asiantuntija on aktiivinen tila-, tieto ja henkilöstöturvallisuuden seuraaja ja tarpeellisten poikkeamailmoitusten tekijä. Hänen mielestään kulunvalvonnan sijasta pitäisi puhua kulunhallinnasta. Asiantuntija työskentelee erityisalueella, jonne pääsyoikeudet ovat erittäin rajoitettua. Tiloissa käyvät ainoastaan niin sanotut hyväksytyt vieraat saatettuna. Sisään tultessa järjestelmä kirjaa sisään tulijat, mutta ulos mennessä kuittausta ei tarvitse tehdä. Työtila sijaitsee suuressa rakennuksessa, joten kulkutietoja seurataan ainoastaan erityisestä syystä.

Asiantuntija kertoo, että 10 vuoden aikana kulunvalvonta on näkynyt omassa työympäristössä siten, että *Weygand* eli niin sanotut lukuavaimet ovat vaihtuneet lukijan pintaan painettaviin kulunvalvontatunnisteisiin. Hän myös kertoo, että oman työpisteen vyöhykkeen turvallisuustasoa on merkittävästi nostettu. Samalla hän toteaa, että yleisesti ottaen kulunvalvontavyöhykkeet ovat turvallisuuden kannalta liian suuria. Ja esimerkiksi sisäinen kameravalvonta on puutteellista.

Haasteina asiantuntija näkee ihmisen. Vyöhykkeiden välisten tai rakennusten ulko-ovien lukittumista ei tarkisteta niistä kuljettaessa. Työhuoneiden ovet ovat lukitsematta jopa lomalla oltaessa. Tänäkin päivänä voi yhä olla mahdollista kävellä kulunvalvontaovesta sisään jonon perässä. Henkilökortin esilläpito on ohjeistettu, mutta sitä ei aina aidosti edellytetä. Kun rakennuksessa työskentelee satoja ihmisiä ja vaihtuvuutta on, ei kaikkia kulkijoita tosiasiallisesti tunneta naaman perusteella. Kun henkilökortilla kulkijan tunnistamista kohdattaessa ei lähtökohtaisesti edellytetä, ei sitä myöskään pääsääntöisesti tapahdu. Asiantuntija sanoo, että: ” Haasteet pitävät mielen virkeänä, mutta eivät ehkä ole tarpeellisia.

”Mahdottomia” ohjeita ja määräyksiä myöskään kulunvalvontaan/hallintaan liittyen ei pitäisi antaa, koska ne vain syövät koko järjestelmän uskottavuutta. Jos päivittäistä toimintaa vaikeutetaan liikaa, henkilöstö rupeaa etsimään (ja löytämään) keinoja kulunhallinnan kiertämiseksi. Inhimillinen tekijä on huomioitava ja sen ilmentymiä on valvottava. Kulunvalvonnan tulisi tuottaa aina tarvittaessa tosiaikainen tieto siitä, keitä henkilöitä rakennuksessa on, ja millä vyöhykkeillä he ovat. Tällä on merkitystä erityistilanteissa, yksinkertaisimmillaan kohteen evakuoinnissa. Uusia tiloja suunniteltaessa asiakastilat (yleiset neuvottelutilat ym.) tulisi sijoittaa ”ulkokehälle” niin, että niihin kulku ei edellytä paremmin suojattujen tilojen kautta kulkemista.

Koulutuksesta asiantuntija on sitä mieltä, että jokaiselle työntekijälle tulee lyhyesti ja ymmärrettävästi perustella miksi kulunvalvontaa/hallintaa tehdään ja miksi siihen liittyviä ohjeistuksia tulee noudattaa. Teknisesti kulunvalvontajärjestelmän tulee olla niin helppokäyttöinen, että sen kouluttaminen on nopeaa.

Kokemuksen perusteella asiantuntija on sitä mieltä, että niin hieno teknistä järjestelmää ei ole, etteikö sen toimintaa saisi pilatuksi ihmisten väärällä toiminnalla. Siksi inhimillisen tekijän todellinen huomioiminen on tässäkin turvallisuuden osa-alueessa keskeinen menestystekijä sen kaikilla tasoilla. Henkilöstön tulee olla kulunvalvonnan voimavara, ei sen riskitekijä.

6 Havainnointi

Havainnoinnit suoritettiin kolmessa eri valtionhallinnon rakennuksessa. Havainnoinneilla oli tarkoitus selvittää kohteiden turvallisuus tasoa kulunvalvonnan suhteen, sekä henkilöstön tarkkaavaisuutta kysyä ja puuttua rakennuksissa kulkemiseen. Yhteen rakennukseen pääsimme kutsuttuna ja kahdessa pääsimme liikkumaan omalla kulkuluvalla. Kuljimme rakennuksissa sekä kulkulupa näkyvässä, että kulkulupa taskussa. Kulkeminen tapahtui normaaleissa vaatteissa ensin rakennusten ulkopuolella ja sen jälkeen rakennuksen sisäpuolella.

6.1 Rakennusten ulkopuoli

Kaikkien kolmen rakennuksen ulkopuolinen kulunvalvonta on periaatteessa järjestetty samalla tavalla. Jokaisen rakennuksen ulkopuolelta löytyy valvontakameroita riittävästi, kattamaan vyöhykemallin mukaisen ulkokuoren valvonnan. Kaikissa kohteissa on otettu huomioon havaintojemme perusteella myös se, että rakennusten läheisyydessä ovat kaikille yleiseen liikkumiseen sallittuja alueita, kuten jalkakäytävät. Havaitsimme, että kohteiden läheisyyteen on mahdollista parkkeerata mm. autoja. Parkkeeraamista on kuitenkin rajoitettu liikennemerkein.

Kiinnitimme huomiota myös valaistuksen käyttämisen. Valaistusta on hyödynnetty siten, että rakennukset valaistaan mahdollisimman kattavasti, niin että ns. katvealueita ei tule jäämään. Valaistuksen hyvänä puolena voimme myös todeta sen, että valvontakamerat antavat parempaa kuvaa/tallennetta rakennuksen läheisyydestä. Valaistuksen hyvänä puolena on myös se, että valaistu rakennus ei houkuttele sinne ei-toivottuja henkilöitä, jotka tekisivät vahingontekoa tai muita rakennukseen kohdistuvia hyökkäyksiä.

Useissa kohteissa käytetään kulunvalvonnan tukena ulkopuolisia aitauksia, joilla estetään ulkopuolisten henkilöiden pääsy rakennuksen läheisyyteen. Käymissämme kohteissa tällaisia ratkaisuja ei ole mahdollista käyttää rakennusten sijainnin vuoksi. Samoin rakennusten läheisyydessä ei ole valvottuja erillisiä parkkialueita.

Päiväsaikaan kaikissa kohteissa on käytössä ns. paikallisvartiointi. Tämä tarkoittaa sitä, että kohteessa on fyysisesti vartija paikalla rakennuksen avoimna ulkopuolisille henkilöille. Vartijan tehtäviin kuuluu valvoa päiväsaikaan myös rakennuksen ulkopuolta, johon kuluvat valvontakameroiden hallinta sekä välittömässä läheisyydessä olevien ulkoalueiden valvonta.

Kaikista käymistämme rakennuksista löytyy sekä henkilöliikenteeseen sekä ajoneuvo liikenteeseen tarkoitettuja ovia. Kaikki ulkokuoressa olevat kuuluvat kaikissa rakennuksissa sähköiseen kulunvalvontajärjestelmän piiriin. Henkilökunnan kulkuoikeudet on määritelty siten, että jokaisella on kulkuoikeus hänelle tarvittaviin oviin. Rakennuksista löytyy ovia, joita käyttävät muutkin kuin henkilökuntaan kuuluvat henkilöt. Jotkin näistä ovista on lukittu, ja joistakin ovista pääsee valvottuun tilaan, jossa on vartija paikalla. Voidaan siis sanoa, että ulkopuoliset henkilöt (kuten vierailijat, tavarantoimittajat ym.) kulkevat valvotusti sisään rakennukseen. Kaikista rakennuksen ulkokuoressa olevista ovista pääsee kuitenkin ulos, eli ne toimivat samalla hätäpoistumistienä. Rakennuksista löytyvät tämän lisäksi myös erikseen merkityt hätäpoistumistiet.

6.2 Rakennusten sisätilat

Yhdessä havainnointikohteessamme, jossa olimme vierailijoina, liikkuminen tapahtui saatettuna henkilökunnan toimesta. Sisätilat muodostuvat monesta eri kerroksesta. Kerrokset olivat jaettu sähköisesti kulunvalvottuihin osioihin, joihin henkilökunnalla oli määritelty oikeudet liikkua sisätiloissa turvallisuusvyöhykemallin mukaisesti. Kerroksesta toiseen liikkuminen tapahtui portaikon tai hissien kautta. Kerroksista löytyi niin sanotusti henkilökunnalle tarkoitettuja yhteisiä tiloja, joissa liikkuminen on mahdollista vapaasti. Kerroksissa sijaitsee henkilökunnan työskentelyyn tarkoitettuja tiloja. Kaikkiin työskentelytiloihin oli tarkoin määritelty kulkuoikeudet niille, joilla on oikeus työskennellä ja liikkua tiloissa. Sisätilojen kameravalvonta tapahtuu lain (794/2004) määräysten mukaisesti. Havaitimme, että kaikilla henkilökuntaan kuuluvilla oli näkyvillä henkilökortti, mikä helpottaa henkilöiden tunnistamista rakennuksen sisällä.

Tutustuimme myös kahteen muuhun kohteeseen, joissa pääsimme liikkumaan ja tutustumaan vapaasti liikkuen meille määritellyissä tiloissa. Liikuimme tiloissa ulkovaatetuksessa henkilökortti näkyvillä sekä ilman henkilökorttia. Rakennukset koostuvat monesta eri kerroksesta. Kaikista kerroksista löytyy henkilökunnalle tarkoitettuja yhteisiä tiloja, joissa voi liikkua vapaasti. Kerroksissa on myös useamman henkilön työtiloja, joita ei ole erotettu kulunvalvonnallisesti yleisistä tiloista. Tämä tarkoittaa, että kerrokseen pääsyn jälkeen liikkumista ei ole valvottu muuten kuin teknisesti yhteisissä tiloissa. Kerrokseen kulku on mahdollista hissillä tai portaiden kautta. Hissillä ei kuitenkaan pääse liikkumaan ilman kulkuoikeutta, ja porraskäytävästä tultaessa ovet on varustettu sähköisellä kulunvalvonnalla.

Kulkiessamme rakennuksessa henkilökortti näkyvissä havaitimme saavamme liikkua vapaasti tiloissa, joihin meille oli osoitettu kulkuoikeus. Kukaan ei tullut kyseenalaistamaan liikkumistamme tiloissa, eli kukaan ei kysynyt, millä asioilla liikuimme tiloissa. Eteemme ei kuitenkaan tullut tilannetta, että olisimme yrittäneet päästä tiloihin, joihin meille ei ole kulkuoikeutta. Sen jälkeen kuljimme tiloissa ilman henkilökorttia. Liikkumiseemme puututtiin jonkin verran enemmän kuin silloin, kun liikuimme henkilökortti esillä. Useampi henkilö halusi

varmistua henkilöllisyydestä ja luvasta liikkua tiloissa. Varsinkin rakennukseen tultaessa meiltä kysyttiin ulko-ovella henkilökorttia. Sisätiloihin päästyämme liikuimme sisätiloissa vapaammin ilman kyselyitä. Voimme kuitenkin todeta, että henkilökortin pitäminen esillä on nykyaikaista turvallisuuskulttuuria, eikä sitä koeta ongelmalliseksi.

6.3 Henkilöstö

Rakennusten lisäksi kohdistimme havaintojamme henkilöstön käyttäytymiseen saavuttaessa rakennukseen sisään ja liikuttaessa rakennuksen sisätiloissa. Kiinnitimme huomiota siihen, että moni huomioi ulko-ovilla muut rakennukseen pyrkivät henkilöt. Vastaan ei tullut tapausta, jossa joku henkilö olisi yrittänyt tulla sisälle ilman sisäänpääsyyn oikeuttavaa lupaa. Kuitenkin moni työntekijä tuli samalla ovenavauksella sisälle, joten kaikki sisääntulijat eivät kirjautuneet kulunvalvontajärjestelmään. Tämä tarkoittaa sitä, että rakennuksen sisällä on enemmän ihmisiä kuin kulunvalvontajärjestelmään kirjautuneita henkilöitä. Huomioimme kuitenkin, että ulko-ovien yhteyksissä oli kameravalvonta, jolla pystytään tarpeen vaatiessa selvittämään, keitä rakennukseen on tullut. Suurin osa sisään menevistä henkilöistä tunsu toisensa, mutta oli myös tapauksia, joissa toinen henkilö pyysi todistamaan kulkuoikeuden sisällä. Ulko-ovien sulkeutumista valvottiin tarkasti, joten kukaan ei meidän havaintojemme aikana voinut päästä avoimesta ovesta sisälle. Yhdessä rakennuksessa oli rajoitettu henkilöiden yhtäaikaista sisäänmenoa. Tästä emme saaneet havaintoja. Havainnoimme sen, mikä oli tullut myös haastatteluissa monesti esille: ulos mentäessä ei kulunvalvontaan jää mitään merkintää.

Rakennuksen sisätiloissa liikuessamme havaitsimme, että suurimmalla osalla oli jonkinlainen henkilökortti esillä, yleisimmin kaulassa roikkuen. Lukittujen sisäovien kiinnimenemistä ei valvottu yhtä tehokkaasti kuin rakennuksen ulko-ovia. Palo-ovet olivat yhtä lukuun ottamatta sääntöjen mukaisesti suljettuina, siten että palo-osastointi toteutuu. Kiinnitimme huomiota siihen, kuinka osalle henkilöstöä aiheutti mielipahaa se, että tietyn kellonajan jälkeen tietyissä ovissa vaadittiin kulkulukijan lisäksi koodi, jotta pääsy tilaan mahdollistuu. Osa henkilöstö oli kuitenkin hyväksynyt käytännön, koska olivat sisäistäneet käytänteiden tarpeellisuuden osana turvallista työympäristöä. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, että henkilöstö on sitoutunut hyvin turvallisuuden ylläpitämiseen työpaikalla.

7 Tutkimuksen tulokset ja analysointi

Haastattelutulosten perusteella olemme nostaneet esille meidän mielestämme neljä keskeisintä teemaa, jotka liittyvät kulunvalvontaan osana organisaatioiden riskienhallintaa. Nämä ovat kulunvalvonnan kehittyminen, kulunvalvonnan tämän hetkiset haasteet, kulunvalvonnan tulevaisuuden haasteet sekä koulutuksen tärkeys riskienhallinnassa ja kulunvalvonnassa. Tutkimukseen liittyvien haastattelujen keskeiset tulokset on koostettu

tämän kappaleen lopussa olevaan taulukkoon (taulukko 1). Haastattelujen perusteella voidaan todeta, että kulunvalvonnassa suurin kehitys on tapahtunut tekniikan saralla. Tekniikan kehittyminen ei juurikaan näy loppukäyttäjälle muuten kuin kulunvalvonnassa käytettyjen lukijalaitteiden ulkomuodossa ja niiden valmistajien lukumäärässä. Haastatteluissa tuli myös ilmi, että kulunvalvontajärjestelmien integraatio muihin järjestelmiin on laajentunut. Monet kulunvalvontajärjestelmät käyttävät omaan tietoverkko, mikä altistaa järjestelmät kyberhyökkäysten kohteeksi.

Haastateltavat näkivät tämän päivän haasteina muun muassa turvallisuuskulttuurin, toimintaympäristön ja rakenteelliset ratkaisut. Varsinkin turvallisuuskulttuuri nousi kaikilla haastateltavilla erittäin suurena haasteena niin nykyisin ja tulevaisuudessa. Ihmisten jo opittujen asenteiden muuttaminen on vaikeaa. Toimintaympäristön infrastruktuuri ei välttämättä tue vyöhykejatellua kulunvalvonnan toteuttamisessa. Samoin turvallisen työympäristön suunnittelu ja käytäntö eroavat toisistaan. Myös kohonnut uhka-arvio Suomessa on tuonut lisää haasteita niin kulunvalvontaan kuin riskienhallintaan. Tulevaisuudessa sähköinen turvallisuus ja kyberturvallisuus tuovat uudenlaisia vaatimuksia organisaation turvallisuudelle. Myös se, että miten ihminen pysyy mukana tekniikan kehityksessä, on tulevaisuudessa haasteellista.

Kulunvalvonnan ja riskienhallinnan koulutuksen merkitystä korostettiin kaikissa haastatteluissa. Tulosten perusteella koulutuksen pitäisi olla osana jokapäiväistä toimintaa ja sen on hyvä olla tarkoituksenmukaista, riittävän selkeää ja mielekästä. Koulutuksen tarkoitus on saada henkilöstö vakuuttuneeksi kulunvalvonnan tärkeydestä riskienhallinnassa ja koko organisaation turvallisuudessa.

Opinnäytetyön tekijöiden tekemät havainnot tukevat haastattelun tuloksista varsinkin turvallisuuskulttuurin kohdalla. Osa ihmisistä toimii edelleenkin hieman ”hällä väliä” -tyylillä, eikä, tiedosta toiminnasta mahdollisesti aiheutuvia riskejä. Samoin opitut tavat ovat juurtuneet syvälle ihmisten toimintamalleiksi, joista on vaikea päästä eroon. Huolimattomuus ja kiire selittää osan ihmisen käyttäytymisestä näissä tilanteissa. Usein myös tietämättömyys organisaation ajantasaisista käytänteistä voi vaikuttaa toimintatapoihin, jotka eivät tue turvallisuuden näkökulmaa. Kaikkien edellä mainittujen perusteella todetaan, että loppukäyttäjällä on erittäin suuri rooli organisaation kulunvalvonnan toteutuksen onnistumisessa riskienhallintaa tukevana toimena.

	Muutokset kulunvalvonnassa	Kulunvalvonnan tämän hetkiset haasteet	Kulunvalvonnan tulevaisuuden haasteet	Riskienhallinnan ja kulunvalvonnan koulutuksen tärkeys
Asiantuntija 1	Turvallisuus- ja turvatekniikka parantuneet	Turvallisuuskulttuuri - jo opittujen toimintamallien muuttaminen vaikeaa, kohonnut uhka-arvio Suomessa	Turvallisuuskulttuuri - jo opittujen toimintamallien muuttaminen vaikeaa, asenteet	Erittäin tärkeä
Asiantuntija 2	Tekniikka - Kulunvalvontajärjestelmä, integraatiot parantuneet	Toimintaympäristö, suunnittelu ja käytäntö eivät aina vastaa toisiaan	Sähköinen ja kyberturvallisuus	Oikeiden toimintatapojen kouluttaminen tärkeää
Asiantuntija 3	Tekniikka - tietoverkko vakintunut kulunvalvontaa	Asenteet, rakennusmateriaalit, asiakkaan vaatimukset- design	Henkilön mukana pysyminen tekniikan kehityksessä, biometriikan hyväksikäyttö, asenteet	Erittäin tärkeä, otettava osaksi jokapäiväistä toimintaa
Asiantuntija 4	Tekniikka ei ole kehittynyt riittävästi	Rakenteelliset ratkaisut eivät tuo vyöhykejattelu, turvallisuuskulttuuri	Rakenteelliset haasteet, kokonaisuuksien huomioiminen, ajantasainen ylläpito	Erittäin tärkeä, otettava osaksi jokapäiväistä toimintaa
Asiantuntija 5	Tekniikka kehittynyt parempaan suuntaan	Henkilöstön ymmärrys kulunvalvonnan tärkeydestä ja tarkoituksesta	Turvallisuuskulttuuri ja asenteet	Tärkeä kaikille

Asiantuntija 6	Tekniikassa muutoksia	Turvallisuusvyöhykkeiden laajuus, -kameravalvontakuva n heikko laatu, turvallisuuskulttuuri	Asenteet -huolimattomuus, liian vaikeasti ymmärrettävät ohjeet	Tärkeä kaikille, lyhyttä ja ymmärrettävää koulutusta
-------------------	--------------------------	---	--	--

Taulukko 1: Kooste haastatteluiden keskeisistä tuloksista

8 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä oli: Millainen merkitys kulunvalvonnalla on riskienhallinnassa, ja voidaanko kulunvalvonnalla parantaa riskienhallintaa? Työn alkuvaiheessa perehdyttiin ensimmäiseksi aiheesta olemassa olevaan kirjallisuuteen ja muihin tietoperustaan liittyviin lähteisiin. Tämän jälkeen suoritettiin teemahaastattelut ja keskityimme havainnoimalla saamaan lisätietoa kulunvalvonnan ja riskien hallinnan tärkeydestä sekä turvallisuuskulttuurin vaikutusta ihmisten käytöksessä.

Tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että kulunvalvonnan merkitys riskienhallinnassa on merkittävän suuri. Kulunvalvonta on siis iso osa yrityksen ja organisaation riskienhallintaa ja osa turvallisuutta. Tutkimuksessa tehtyjen haastatteluiden havainnointien perusteella, voimme todeta, että yleisesti ottaen kulunvalvonnaksi sanotaan valvontaa, joka siis kohdistuu joissakin kohteissa ja sen läheisyydessä kulkeviin ihmisiin ja asioihin, joita valvotaan henkilöiden tai joidenkin teknisten laitteiden avulla. Teknistä valvontaa suoritetaan suurimmaksi osaksi valvontakameralla ja kulunvalvontajärjestelmillä. Kameravalvonnalla ja kulunvalvontajärjestelmällä voidaan tarvittaessa tarkastella kulkua myös jälkikäteen. Reaaliaikaisella kameravalvonnalla voidaan valvoa henkilö- ja ajoneuvoliikennettä, ja tarvittaessa estää kulku henkilöiltä, joilla ei ole asiaa oleskella tai pääsy alueelle. Voidaan sanoa, että sillä ehkäistään ilkivaltaa ja lisätään turvallisuuden tunnetta alueelle. Huomattavaa on kuitenkin se, että kulunvalvontaa on monenlaista muutakin, kuin pelkkä kameravalvonta, ja valvontaa on tehtävä monessa eri paikassa ja monen eri asian takia.

Varsinkin katsottaessa Elinkeinoelämän yritysmallia (Kuva 2) havaitaan, että kulunvalvonta näyttelee suurta osaa koko yritysturvallisuudessa. Kulunvalvonta on siis turvallisuusjohtamisen keskeinen käsite. Kaikki yritysmallissa olevat kohteet, kuten tietoturvallisuus, toimitila- ja kiinteistöturvallisuus ovat erittäin tärkeitä, ja näissä riskit on tiedostettava ja niitä pitää hallita. Kulunvalvonta on yksi keino, jolla ihmisten ja asioiden kulkua sekä riskejä näissä kohteissa pystytään hallitsemaan.

Yksi mielenkiintoisista osista tässä opinnäytetyössä oli tutustua turvallisuuskulttuuriin ja sen vaikutuksiin riskien hallinnassa. Turvallisuuskulttuurista puhutaan monilla foorumeilla, ja se

on vakiinnuttanut asemansa riskienhallinnassa. Hyvän turvallisuuskulttuurin luominen on osa organisaatioiden turvallisuusjohtamista. Hyvällä tiedotuksella ja koulutuksella voidaan vaikuttaa ihmisten asenteisiin ja toimintatapoihin.

Kulunvalvontaa voidaan kehittää ja ottaa monia hyvinkin pitkälle kehitettyjä teknisiä keinoja käyttöön. Viime kädessä tärkeintä on kuitenkin henkilöstön asenne sekä se, miten sitoutuneita he ovat kulunvalvontaan. Henkilöstön pitäisi suhtautua riittävällä vakavuudella sääntöihin ja ohjeisiin, jotta organisaation turvallisuus paranee kaikilla sektoreilla. Mikäli jokin toimintatapa on henkilöstölle helppoa jättää huomioimatta, löytyy aina yksilö, joka kokee voivansa jättää toimimatta ohjeiden mukaan. Jokaisen yksittäisen henkilön oma asenne on lähtökohtana turvallisuuskulttuurin rakentamisessa.

Materiaalia tullaan käyttämään tulevaisuudessa uusien henkilöiden kouluttamisessa, ja sitä päivitetään niin usein kun Helsingin poliisilaitoksen johto, turvallisuuspäällikkö ja työsuojelutoimikunta katsovat sen olevan tarpeellista.

9 Työnarviointi

Opinnäytetyön suunnittelu alkoi heti opiskelujen alkuvaiheessa, ja aiheena oli aivan eri kuin mihin päädyimme. Tämä johtui siitä, että moni aiheista, joita aloimme käsitellä, sisälsi salassa pidettävää materiaalia, joten työtä ei ollut mahdollista tehdä julkiseksi.

Tarkoituksena oli kuitenkin tehdä työ, joka palvelee työnantajaamme Helsingin poliisilaitosta. Opinnäytetyön aihe varmistui keväällä 2017. Varsinainen teoriaan tutustuminen alkoi kesällä 2017. Opinnäytetyön suunnitelma esitettiin joulukuussa 2017, minkä jälkeen tutkimusta tehtiin varsin tiiviillä aikataululla.

Opinnäytetyötä tehtäessä opimme myös itse paljon erilaisia asioita. Varsinkin haastattelut ja havainnoinnit toivat meille uutta ja tärkeää näkemystä työhömmä. Tämän työn pohjalta meillä on parempi valmius toteuttaa kulunvalvonnan päivitys ja henkilökunnan koulutus organisaatiossamme. Organisaatiomme turvallisuuspäällikkö ja turvallisuusasiatuntija on antanut meille oman arvionsa työstä. Hän on sitä mieltä, että tämä työ palvelee Helsingin poliisilaitosta ja antaa hyvän työkalun turvallisuusasiantuntijoiden käyttöön.

Lähteet

Painetut

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.painos. Hämeenlinna. Kariston kirjapaino Oy

Heljaste, J-M., Korkiamäki, J., Laukkala, H., Mustonen, J., Peltonen, J., Vesterinen, P., 2008. Yrityksen turvallisuusopas. 1. Painos. Helsinki

Juvonen, M., Koskensyrjä. M., Kuhanen, L., Ojala, V., Pentti, A., Porvari, P., Talala, T., 2014, Yrityksen riskienhallinta. Vantaa

Miettinen, J. 2002. Yritysturvallisuuden käsikirja. Jyväskylä

Paasonen, J, toim. Oppilaitoksen turvallisuusjohtamien, 2012. Tietosanoma, Helsinki

Reiman, T, Pietikäinen, E, Oedewald, P. 2008. Turvallisuuskulttuuri-Teoria ja arviointi. VTT-julkaisuja 700.

Suomen standardoimisliitto SFS. 2012. SFS-käsikirja 828: Riskienhallinta ja toimitusketjun turvallisuuden hallintajärjestelmät. SFS-ISO 31000. Helsinki: Suomen standardoimisliitto.

Tikkanen, S., Aapio, L., Kaarnalehto, A., Kammonen, L., Laitinen, J., Mikkonen, J., Pisto, M-H., 2017, Ammattina turvallisuus. 3., uudistettu painos. Helsinki. Sanoma Pro Oy

Ruuhilehto, K., Vilppala, K. 2000. Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuuden edistäminen yrityksessä. Tukes. Helsinki

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki. Tammi

Vuorinen, A. 2007. Kulunvalvonta ja rikosilmoitin järjestelmät. Tampere

Sähköiset lähteet

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2018. Viitattu 5.1.2018. <https://ek.fi/mita-teenme/tyoelama/yritysturvallisuus/>

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2018. Viitattu 19.2.2018.

<https://ek.fi/ajankohtaista/uutiset/2016/01/14/mika-susi-bloggaa-turvallisuus-on-muutoksen-hallintaa/>

Henkilötietolaki.523/1999. Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>

Laki yksityisyydensuojasta työelämässä. 759/2004. Viitattu 30.12.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040759>

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. 621/1999. Viitattu 27.12.2017.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>

Pelastuslaki. 379/2011. Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>

Poliisi. 2018. Viitattu 23.2.2018. https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/organisaatio

Riskikompassi. 2017. Viitattu 5.1.2018.

<https://riskikompassi.fi/riskienhallintaprosessi/prosessin-kuvaus>

Riskiblogi. Viitattu 23.2.2018. https://riskiblogi.fi/?page_id=85

Tapiola. 2017. Viitattu 30.12.2017.

<https://www.tapiolanturvatalo.fi/tuotteet/yritykset/kulunvalvonta-ja-kulunvalvontajarjestelmat/>

TL. 2017. Viitattu 30.12.2017. <http://tl-d09ict.wikispaces.com/Kulunvalvontajarjestelmä>

Työturvallisuuslaki. 738/2002. Viitattu 7.1.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

VTT. 2015. Viitattu 7.1.2018. <http://www.vtt.fi/palvelut/liiketoiminnan-kehittaminen/riskienhallinta/riskianalyysit>

Valtionvarainministeriö. Toimitilojen tietoturvaohje. 2013. Viitattu 3.1.2018.

https://www.vahtiohje.fi/c/document_library/get_file?uuid=78751ee8-c2c8-4ac4-945c-72cb9ec4a01b&groupId=10229

Valtioneuvoston asetus tietoturvallisuudesta valtionhallinnossa. 681/2010. Viitattu 10.1.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100681>

<https://www.tvo.fi/uploads/Verkkovuosikertomus2016/Suomi/PATA.png?timestamp=1487673405933>

Julkaisemattomat

Asiantuntija 1. 2018. Haastattelu 22.2.2018.xx.xx

Asiantuntija 2. 2018. Haastattelu 11.1.2018.xx. Helsinki.

Asiantuntija 3. 2018. Haastattelu 22.2.2018. xx Helsinki

Asiantuntija 4. 2018. Haastattelu 22.2.2018. xx. Helsinki

Asiantuntija 5. 2018. Haastattelu 22.2.2018. xx. Helsinki

Asiantuntija 6. 2018. Haastattelu 22.2.2018. xx. Helsinki

MÄÄRÄYKSET

Sisäministeriön määräys. 2017. Yleiset turvallisuuskäytännöt sisäministeriön hallinnonalan tiloissa. SMDno-2017-173.

Kuvat

Kuva 1: Riskienhallinta kolmio (Riskiblogi, 2018)	10
Kuva 2: Riskienhallintaprosessi (Riskikompassi, 2017.)	10
Kuva 3: Elinkeinoelämän yritysturvallisuusmalli (EK, 2018.)	13
Kuva 4: Sormenjälkitunnistin (Detalbit, 2018) ja Numerotunnistin	20
Kuva 5: Henkilökortti (Feedback oy, 2018).....	21
Kuva 6: Vierailijan tunnistekortti (Feedback Oy, 2018).....	21
Kuva 7: Kulikutagi	22
Kuva 8: Perinteinen kaavio kulunvalvontajärjestelmästä (Slidepower, 2018)	22
Kuva 9: Työajanseurantalaitte	23
Kuva 10:Valvontakamera.....	24
Kuva 11: Vyöhykekarttamalli (Vahti 2013).....	26
Kuva 12: Turvallisuusvyöhykemalli (Vahti, 2013)	27
Kuva 13:Yksinkertainen asennemalli (TVO, 2016.)	30

Taulukot

Taulukko 1: Kooste haastatteluiden keskisistä tuloksista.....	46
---	----